

**Departament de Teoria i Història de l'Educació
de la Universitat de Barcelona**

**ANÀLISI AXIOLÒGICA
DELS DIARIS DE L'ESCOLA D'ESTIU
ROSA SENSAT (1969/1979)**

Ester Casals Grané

1997

4. *Educació diferenciada segons el sexe.*

5. *Control ideològic del professorat.*

6. *Ensenyament paternalista i activitat controlada de l'alumne.*²⁸

Els següents punts ens comparen els dos ensenyaments, és a dir, el tradicional i el tecnocràtic:

. Intent de substituir el vell autoritarisme de caire feixistitzant a base de mitificar la paternitat com exemple vivent. Aquesta paternitat enllaça amb la idea de l'amor com a base de tota llibertat humana. El mite de l'home d'empresa que es forja en aquests anys, respon, en certa manera, a aquesta idea.

. Les velles concepcions que proscrivien d'una manera total l'educació sexual, serien arraconades per una nova política escolar sense horitzons massa concrets que preconitzava una certa iniciació a la sexualitat, amb el matrimoni com a única finalitat.

. Les necessitats del desenvolupament econòmic induïen a la política d'incorporació de la dona al procés productiu i com a conseqüència a l'extensió de l'ensenyament femení i l'adaptació dels continguts escolars a la nova realitat sociocultural, sempre, però, mantenint intacta la funció que atorgava a la dona l'ensenyament tradicional, és a dir, preparar-se per a les feines de la llar i sobretot per a l'educació dels fills. Els tecnòcrates, doncs, preconitzaven l'extensió de l'ensenyament femení que no implicava, en cap moment, igualtat sociocultural entre l'home i la dona.

. Cal no negligir tampoc l'aparició i, fins a un cert punt, potenciació de tendències crítiques envers la concepció unitarista de l'Estat a base de principis que possibilitessin la idea del "regionalismo bien entendido". Aquest fet comportava, a nivell educatiu, la tímida introducció a l'escola de les llengües anomenades "vernáculos", considerant-les en tot moment, però com a assignatures de segon o tercer ordre.

. Finalment es pot assenyalar la introducció de noves tècniques didàctiques i

---

²⁸MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 86.

*pedagògiques per adequar el contingut de l'ensenyament a les necessitats del procés productiu i de l'evolució tecnològica, mantenint, malgrat tot, una clara divisió entre formació professional i educació intel·lectual. Els canvis resultaven, fins a cert punt, obligats, ja que l'escola tradicional, essencialment ideologista, no s'adaptava, des de cap punt de mira, a les noves circumstàncies.*²⁹

Com hem dit abans, amb el pensament escolar tecnocràtic es varen començar a introduir les llengües "vernáculos" a l'escola. Aquest petit pas endavant va encetar tot el procés de normalització lingüística portat a terme uns anys més tard. Així començava un renaixement important del català.³⁰

La tecnocràcia va passar per diferents èpoques i "el moment àlgid de l'ideari tecnocràtic cal situar-lo al 1969 a l'hora de la publicació del 'Libro Blanco' que es materialitzarà a nivell legal, amb l'aprovació de la Ley General de Educación l'any següent".³¹

2.2.3. LA LLEI GENERAL D'EDUCACIÓ

2.2.3.1 Context en el qual apareix la Llei General d'Educació

El 1970 començà a aparèixer una gran crisi que va esclatar el 1973 i que durà fins a les eleccions de juny del 1977. La crisi política de la qual parlem es caracteritzà, principalment, pels trets següents:

²⁹ L'Escola... (1986): op. cit., p. 63-64.

³⁰ L'Escola... (1986): op. cit., p. 31-32, es comenta:

Fins a 1969 no es comença a parlar de la introducció de les llengües vernacles (l'adjectiu tenia un sentit pejoratiu). A partir de la Llei General d'Educació, el català podia ser utilitzat legalment a l'escola com a assignatura, però no pas com a llengua vehicular de l'ensenyament.

Aquesta voluntat castellanitzadora, almenys fins als anys 60, no anirà gairebé mai acompanyada de cap intent de racionalització i modernització dels mètodes d'ensenyament de la llengua, que eren d'allò més tradicionals. Hom ignorava o més ben dit, menyspreava les aportacions de la psicopedagogia al camp de l'expressió, oral i escrita assajades àmpliament a Catalunya abans de 1939. Tot i la importància atorgada a l'escola en aquest terreny, cal dir que fou probablement més subtil la política de castellanització endegada des dels mitjans de comunicació de masses.

³¹ L'Escola... (1986): op. cit., p. 64.

- *El fracàs de la solució tecnocràtica que es manifesta plenament en la inoperància del govern monocolor opusdeista que dura des de l'octubre de 1969 fins a principi del 1973.*
- *L'assassinat a la llum del dia de l'almirall Carrero Blanco a final del mateix any.*
- *Els intents fallits de reforma política del govern Arias Navarro xifrats en la doctrina de las "Asociaciones Políticas", les quals cercaven la integració al sistema de tots els grups, amb l'excepció dels separatistes i els comunistes, d'acord amb l'anomenat esperit del 12 de febrer de 1974.*
- *La malaltia i la mort del general Franco.*
- *La coronació de Joan Carles I.*
- *L'aprovació de la reforma política que originarà la legalització de la major part dels partits polítics de l'oposició.*
- *Finalment, la legitimació de la monarquia i la consegüent aprovació de la nova Constitució Espanyola.³²*

El context d'aquests anys, pel que fa referència a tots els àmbits, es troba fortament marcat per una política plena de contradiccions i per una crisi econòmica important. Concretant-nos en el tema que ens interessa, és a dir, el de l'educació, cal destacar que en aquest ambient es porta a terme l'aprovació el 4 d'agost de 1970 i la publicació al BOE el 6 d'agost d'aquell mateix any de la Llei general d'educació. Però també cal dir que "les esperances que havia generat la nova legislació en amplis sectors de la població, duraran poc de temps, perquè hem de considerar que la reforma politicoeducativa, des de molt aviat, va perdre tota mena de credibilitat, molt especialment a partir del curs 1972/1973. En aquest sentit, la vaga de mestres estatals, la primera acció de masses del personal docent de l'ensenyament primari estatal durant el franquisme [...] resulta ben significativa".³³ A tot això hem d'afegir el fet que Villar Palasí va ser substituït per Julio Rodríguez, ex-rector de la Universitat Autònoma de Madrid, el qual va adoptar una política repressiva i gens

³²MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 98.

³³MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 100.

progressiva. L'assassinat de Carrero Blanco i la manca de salut de Franco van provocar una crisi política que obstaculitzà tota reforma educativa. El primer ministre d'Educació de la monarquia, Robles Piquer, tampoc no va fer res en aquest sentit donat el seu desconeixement de la problemàtica que envoltava l'àmbit escolar. Després de les primeres eleccions legislatives es congelaren els salaris per tal de millorar les condicions educatives, però això últim no es va assolir. Cal recordar que: "la proposta del ministre Cervero del 9 de febrer de 1978 representava [...] el primer símptoma agònic de la llarga malaltia que patia la Llei General d'Educació des de principi del 1973. Malgrat les discrepàncies, tothom estarà d'acord amb la inoperància de la llei i que calia potenciar un nou marc legislatiu adequat a la complexa realitat educativa de l'Estat espanyol".³⁴

També és veritat que fins a l'any 1977,³⁵ com és obvi, es van donar molt poques inversions educatives. Fou a partir d'aquest any que es començaren a donar canvis que s'orientaven cap a una altra manera d'entendre l'educació:

L'any 1978 amb la Constitució vigent actualment, l'any 1979 amb els primers ajuntaments democràtics després de la guerra civil, i l'any 1981 amb el traspàs de competències educatives a la Generalitat de Catalunya, s'obrien nous camins per al redreçament efectiu de l'escola a la nostra ciutat i a Catalunya en general. Acabava un període llarg de centralisme, de grans mancances en inversions i en suports pedagògics; un període d'autoritarisme en el sistema educatiu.

*S'iniciava en canvi, un procés que havia de permetre construir el sistema educatiu corresponent a la nostra realitat social, d'alt nivell pedagògic i adaptat al medi cultural concret de manera participativa.*³⁶

2.2.3.2 Estructura del sistema educatiu corresponent a la llei de 1970

El quadre que reproduïm a continuació mostra l'estructura del sistema educatiu³⁷ corresponent a la llei de 1970.

³⁴ MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 101.

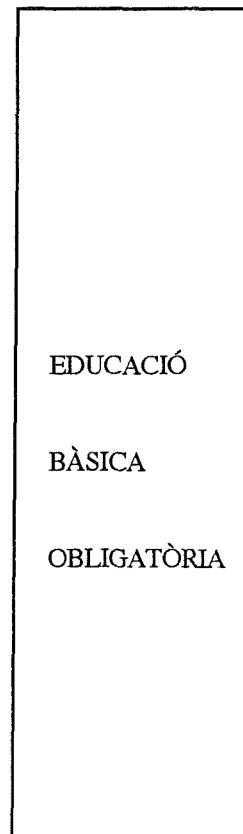
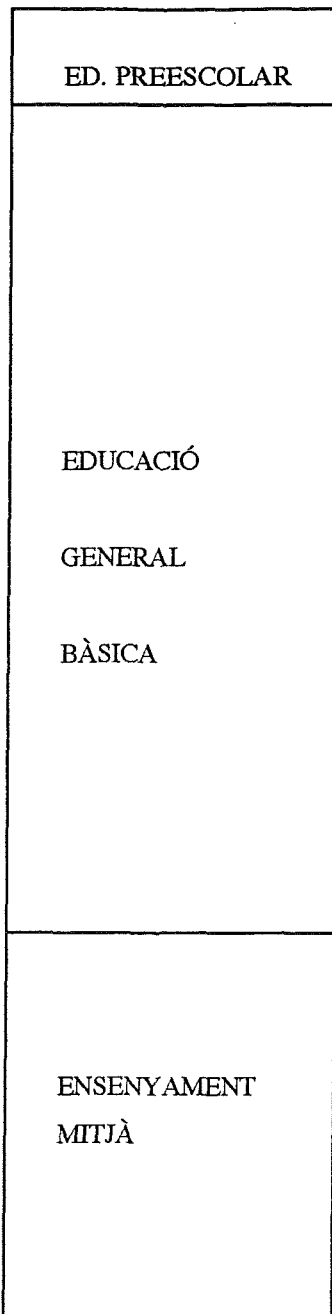
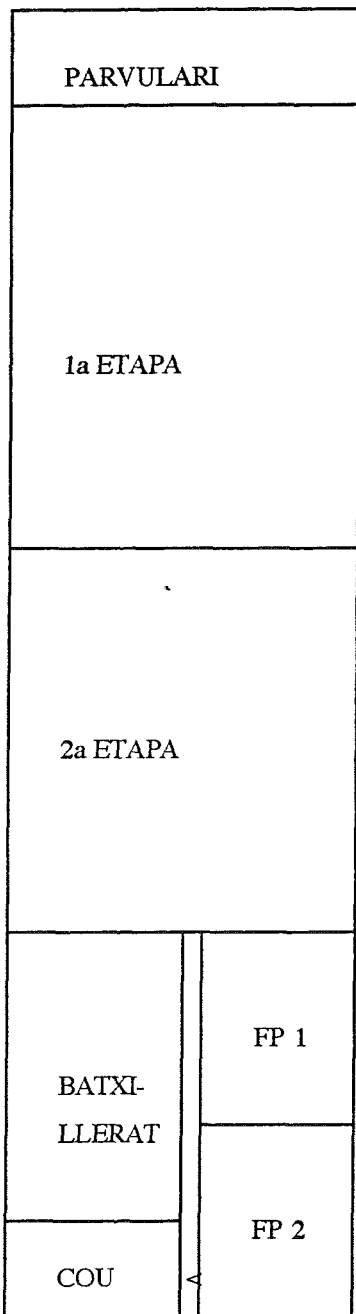
³⁵ *Barcelonaciutat educadora 1900... 2000.* (1991) Barcelona: Ajuntament de Barcelona, p. 14.

³⁶ *Id.*, ib.

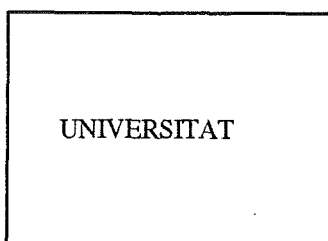
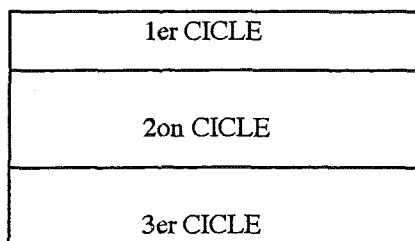
³⁷ *Barcelona...* (1991): op. cit., p. 44.

Edats

5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18

PROVA ACCÉS UNIVERSITAT

2.2.3.3 Continguts de la Llei general d'educació

La Llei general d'educació responia a un procés que ja s'havia iniciat l'any 1957. El contingut d'aquesta llei recollia diversos aspectes que creiem que són importants de destacar. Cal dir que l'educació es considerava com un servei públic fonamental i, per aquest motiu, s'afirmava que l'educació general bàsica seria obligatòria i gratuïta per a tothom; a més, es garantia la vetlla de l'Estat per la igualtat d'oportunitats pel que feia a l'accés als altres graus d'ensenyament.

La llei afirmava la gratuïtat de l'ensenyament (exceptuant l'escolarització en edats inferiors als 6 anys), tant en el sector oficial com en el privat, i es recollia el fet d'estendre aquesta gratuïtat al BUP (batxillerat unificat polivalent).

L'educació general bàsica establia un tronc comú de 6 a 14 anys i cal dir que la llei, entesa en termes generals, es podia considerar molt més democràtica des de l'angle estructural vist el que s'estava portant a terme en aquell moment, però també s'ha de remarcar que continuava existint la discriminació social a causa de la presència tant d'un àmbit privat considerablement important com de l'escassetat d'ensenyament públic per als infants de 0 a 6 anys. Pel que fa a aquesta discriminació social també hem de tenir en compte que "hom preveia que la majoria d'estudiants s'encaminarien vers la Formació Professional o a les carreres tècniques de grau mitjà, política que es completava amb la reducció de l'elit univeristària de segon i tercer nivell, aspectes que afavorien les classes mitjanes i altes, les quals continuaven gaudint directament o indirectament de molts avantatges, com de fet ja sempre havia succeït." ³⁸

El postulat de la llei es podia considerar un projecte ambiciós però no gaire realista i fou una errada que els ciutadans no participessin en la redacció i la discussió de la llei.

En el primer article de la Llei general d'educació es considerava que l'educació havia de ser cristiana i que l'escola havia de tenir un caràcter confessional.

Un avenç d'aquesta Llei fou el fet de canviar el terme *llengua vernacle* pel de *llengua*

³⁸MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 103.

materna, a la vegada que s'anava introduint de mica en mica i tímidament a les escoles. Pel que fa al català,³⁹ cal apuntar que s'establí com a assignatura a partir del 1975. Jordi Vives ens explica la situació en que es trobava la llengua catalana:

Segons un estudi dels curs 1974/75, la presència de classes de català era minoritària encara. Només en un 40% dels centres d'EGB es feia algun tipus d'ensenyament, a vegades molt reduït. Per altra banda, les classes eren voluntàries en molts casos, per tant era un percentatge inferior dels alumnes d'escolarització obligatòria el que rebia classes de català. Segons aquest estudi hi havia un equilibri entre els dos models abans indicats: la meitat dels centres escolars que ensenyaven català utilitzaven exclusivament els propis mestres del centre, i poc menys de la meitat exclusivament amb professors de català.⁴⁰

Aquest mateix autor fa un repàs a alguns aspectes que cal tenir en compte quan parlem del tema de la llengua catalana en aquests anys:

Les dificultats per a una normalització del català a l'escola no provenen únicament de la política oficial, sinó de la mateixa realitat. No únicament hi ha una proporció molt alta d'alumnes castellanoparlants, sinó que la composició lingüística dels centres és molt variada i amb un bagatge cultural i lingüístic de l'alumnat molt divers. Però, a més a més, el nivell de coneixement del català per part del professorat és una altra dificultat que cal superar. Prop de la meitat del professorat d'EGB ha nascut fora de Catalunya, el que fa que hi hagi un sector bastant nombrós que no parla català, i fins i tot que no l'entén. Cal afegir que per culpa de l'escola que hem tingut, bona part del professorat catalanoparlant declara no saber escriure en català. I els qui ho fan, ha estat gràcies a un esforç que han fet pel seu compte.

No són suficients els elements anteriors per caracteritzar totalment quina és la situació. Hi ha un element subjectiu molt important, almenys a curt i mitjà termini: l'actitud de pares, alumnes i mestres. Actitud que en aquest moment està molt influïda

³⁹A *L'Escola...* (1986): op. cit., p. 64, es comenta:

Convé remarcar, també, la tímida introducció de la llengua del poble a l'ensenyament en les zones de l'Estat de parla no castellana. Hom regula, de fet, les propostes del "Libro Blanco", substituint, però, el terme llengua vernacla pel de llengua materna, avenç teòric d'una certa importància. Cal constatar però que el nou marc legislatiu no donà solucions mínimament vàlides a la greu problemàtica lingüística del nostre país.

⁴⁰ *L'ensenyament...* (1978): op. cit., p. 81.

*per tot el que per Catalunya han representat els darrers quaranta anys.*⁴¹

També cal remarcar com a positiu el fet que la llei no considerés l'autorització de la coeducació però tampoc no prohibís l'escola mixta.

Una altra novetat fou que "el legislador preveia, també, les formes de finançament de la reforma educativa, fet totalment insòlit fins en aquell moment a la legislació escolar de l'Estat espanyol. Hom avançava unes avaluacions pressupostàries del Ministeri d'Educació i Ciència fins al 1981, amb la finalitat de materialitzar, a partir d'aquesta data, l'escolarització total i gratuïta prevista a la llei".⁴²

I pel que fa referència a aspectes clarament pedagògics, cal veure-hi certs avenços:

*[...] hom admetia, en teoria, amb certs matisos però, el caràcter interdisciplinari de les ciències, introduint a l'Educació General Bàsica les anomenades "àrees", les quals substituïen les unitats didàctiques. Els nous plantejaments permetien una major llibertat pedagògicodidàctica i metodològica als docents i a les escoles en general. El mestre no s'havia de sotmetre a un programa i uns esquemes tan rígids com abans, tot i que els Qüestionaris d'Ensenyament Primari del 1965 havien representat ja un pas endavant.*⁴³

Però malgrat que aquesta Llei va suposar alguns avenços a l'àmbit educatiu, Jaume Carbonell ens diu:

*En el fons, però, del que es tracta és de reproduir i traslladar la nova estratificació social del sistema capitalista a l'interior de l'aparell educatiu, establint nous mecanismes de selecció escolar que tendeixin a diferenciar, jerarquitzar i intensificar la competència entre la població escolar.*⁴⁴

⁴¹ *L'ensenyament...* (1978): op. cit., p. 82.

⁴² MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 105.

⁴³ Íd., ib.

⁴⁴ *L'ensenyament...* (1978): op. cit., p. 47.

2.2.3.4 La Llei general d'educació relacionada amb el món polític, econòmic i social

La Llei general d'educació estava íntimament relacionada amb diferents àmbits:⁴⁵ polític, econòmic, social, cultural, pedagògic, etc.

Pel que fa referència al món *polític* podem dir que la llei no era ben vista per alguns sectors⁴⁶ que s'oposaven a una reforma educativa d'aquest tipus. En canvi, la materialització de la llei era volguda⁴⁷ per les classes populars, malgrat que eren totalment contràries a qualsevol reforma portada a terme dins del règim franquista.

En aquest ambient ja per si sol complicat, s'hi afegiren problemes en la posada en marxa de la llei:

*La propaganda desencadenada pel govern a favor de la Llei General d'Educació, des del moment de la seva aprovació, generarà un efecte contrari als desigs dels polítics i dels legisladors. Hom no aconseguirà, com calia suposar, un suport polític i/o social de les classes populars, però en canvi la llei provocarà un augment de la demanda d'escolarització que el govern no serà capaç de satisfer, almenys en un termini relativament breu, fet que originarà una certa mal confiança envers la LGE entre els sectors d'oposició al règim.*⁴⁸

També cal dir⁴⁹ que els professors continuaven amb els salaris congelats, l'estructura del professorat era molt tancada, hi havia inestabilitat contractual, la massificació i la selectivitat eren un gran problema, etc. Tot aquest malestar va provocar diverses vagues tant entre el professorat com entre els estudiants. A més, les associacions de pares, les

⁴⁵MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 115-131.

⁴⁶Aquests grups eren formats, principalment, pels següents col·lectius:

- . *El professorat més conservador o clarament reaccionari que ja li estava bé l'antiga situació.*
- . *El personal burocràtic vinculat a la xarxa administrativa o administrativopedagògica dels organismes ministerials centrals o provincials.*
- . *Els propietaris de les escoles privades amb afany de lucre que veien perillar llur negoci.*
- . *La FERE, amb matisos.*
- . *En general, tots els beneficiaris de l'estructura educativa franquista tradicional.* (MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 116.)

⁴⁷MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 116-117.

⁴⁸MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 117.

⁴⁹MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 117-118.

associacions de veïns, els col·legis professionals, els sindicats d'estudiants i ensenyants, etc. es van moure i van fer els possibles per tal de millorar la situació.

Grups conservadors com la FERE i el sindicat d'Ensenyança "intentaran desmarcar-se de la política governamental i obligaran al ministeri a una agilització de les subvencions a l'escola privada, a canvi d'un cert suport al Ministeri d'Educació i Ciència".⁵⁰

Pel que fa referència a l'Església, del 1970 al 1973 aquesta institució va actuar a la defensiva i adoptà en l'àmbit polític,⁵¹ des del 1976, una actitud més agressiva.

Pel que fa a l'economia Jordi Monés creu que és important preguntar-nos: "si les inversions previstes per la llei eren mínimament correctes per aconseguir la gratuïtat que pressuposava la legislació. En general, els estudis s'han limitat a admetre, amb les naturals reserves, però, que les esmentades previsions podien considerar-se vàlides i hom s'ha concretat a estudiar si els programes econòmics posteriors corresponien a les avaluacions pressupostàries de la llei".⁵²

També cal dir que "les inversions han estat per sota de les previsions, fins i tot partint de la base dels preus corrents. L'informe de la Comissió Avaluadora de la Llei arriba a la conclusió que durant el període 1972/1976, les assignacions en matèria d'educació han estat un 30% inferiors a les previsions pressupostàries, amb l'excepció de l'any 1972, en el qual aquesta disminució fou aproximadament d'un 22%. De fet concorda amb la idea que la llei havia perdut credibilitat a partir del curs 1972/1973, especialment en els medis inversors".⁵³

Altres aspectes negatius⁵⁴ foren la insuficiència de recursos, la centralització i burocratització del sistema educatiu, problemes d'equipament, la descapitalització del sector, (les subvencions es donaven a l'Església i a la iniciativa privada), etc.

Tots aquests factors van contribuir al fracàs de la Llei general d'ensenyament, a més d'un altre element que Jordi Monés ens revela des de la seva posició crítica sobre aquest tema:

⁵⁰MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 118.

⁵¹Íd., ib. Jordi Monés i Pujol-Busquets ens diu al 1984:

[...] política que de moment resulta molt rendible per l'Església, i no parlo pas a nivell específicament econòmic.

⁵²MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 119.

⁵³MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 120.

⁵⁴MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 120-122.

En cap moment no s'intentà portar a terme una veritable reforma fiscal que facilités l'assoliment dels esmentats objectius. En realitat, en comptes de crear impostos a les altes rendes i al capital immobilitzat, per exemple, per finançar l'educació de les classes populars, hom acabarà acceptant la solució fàcil de subvencionar l'escola privada, amb la qual cosa l'Estat s'estalvia, en part, les despeses de capital. Un govern dictatorial posseïa tots els ressorts polítics, almenys des de l'angle teòric, per intentar l'esmentada reforma fiscal, i tot i amb això no ho va fer.⁵⁵

Els problemes *socials* més remarcables⁵⁶ de la Llei general d'educació van ser la inigualtat d'oportunitats educatives i la manca de planificació, amb totes les conseqüències que van derivar d'aquests dos fets.

Al llarg de tota la Llei rellueix el classisme. Tal com ens diu Jordi Vives, es podia acabar l'EGB amb dos títols: el certificat d'escolaritat i el graduat escolar, i només aquest últim permetia cursar el batxillerat. Aquesta diferència era molt important atès que "tenint en compte les característiques d'aquests dos tipus d'estudis (el batxillerat de caràcter teòric-abstracte, la FP1 de caire pràctic-aplicat), aquesta divisió de títols pot significar obrir dos camins que, si bé teòricament poden retrobar-se a la pràctica poden resultar divergents d'una forma quasi irreversible".⁵⁷ A aquest fet hem de sumar la rigidesa de la Llei, en un primer moment, ja que prohibia repetir⁵⁸ cap curs d'EGB.

Un altre sistema de selecció era mitjançant la selectivitat, és a dir, les proves d'accés a la universitat. Amb aquest examen se solucionaven alguns problemes, però no tots:

Són proves generals que es realitzen a cada districte universitari, amb independència de la carrera concreta que es vulgui fer després. Cap facultat o escola pot posar una nova prova un cop l'alumne ha superat aquesta prova d'aptitud general. Però en el cas que la demanda d'alumnat superi les possibilitats materials del centre torna a aparèixer el problema. És el que a Medicina i ATS (per exemple) ha provocat en

⁵⁵MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 121.

⁵⁶MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 122.

⁵⁷ *L'ensenyament...* (1978): op. cit., p. 56.

⁵⁸Íd., ib. Com a conseqüència d'aquest fet passava el següent:

[...] el resultat era que l'alumne arribava a 8è curs amb molt poques possibilitats de recuperar el nivell quan l'havia perdut.

*certs moments l'aplicació d'un "numerus clausus".*⁵⁹

L'escola no deixava de ser una reproductora⁶⁰ de l'estatus social:

*L'estructura escolar constitueix, en conseqüència, un mecanisme legitimador de les desigualtats, ja que presenta com a "naturals" unes diferències que són socials.*⁶¹

Un altre exemple d'inigualtats educatives provenia de les diferències en matèria d'educació que es donaven durant el període comprés entre els 0 i els 6 anys:

*Quan els alumnes comencen la "carrera escolar" a 6 anys, no només hi arriben amb un bagatge cultural diferent segons el medi sociocultural i familiar del que provenen, sinó que fins i tot aquestes diferències ja vénen reforçades per una escolaritat diferencial segons l'origen social. Tanmateix hi influirà la baixíssima proporció de llocs escolars gratuïts en el nivell previ a l'EGB i la diferent valoració de la importància d'aquesta escolaritat per part de les famílies.*⁶²

La llengua conformava una altra dificultat per a la volguda "igualtat d'oportunitats". Tal com ens diu Jordi Vives:

*La llengua que s'ensenya a l'escola (tant el codi lingüístic com els continguts vehiculats) és molt propera a la que parlen habitualment a casa els alumnes del medi sociocultural alt, i en canvi, molt més allunyada de la utilitzada en els medis obrer, pagès, etc. Reeixir millor o pitjor (o no fer-ho) en el moment assenyalat per aprendre a llegir i escriure, es converteix en l'element bàsic per a l'èxit escolar, ja que el treball a l'escola es basa en la comunicació lingüística. D'aquesta forma, el que succeeix a l'escola els dos primers cursos d'EGB resulta decisiu per al futur èxit o fracàs escolar de l'alumne.*⁶³

⁵⁹ *L'ensenyament...* (1978): op. cit., p. 58.

⁶⁰ Podem dir, per exemple, que:

[...] un 70 % dels directors de centres escolars amb un alumnat d'origen social mitjà i alt creuen que la majoria dels alumnes estudiaran Batxillerat, mentre que el 80 % dels directors de centres amb un alumnat d'origen obrer creuen que la majoria farà FP1 o anirà directament al treball. L'ensenyament... (1978): op. cit., p. 59.)

⁶¹ *Íd.*, *ib.*

⁶² *Íd.*, *ib.*

⁶³ *L'ensenyament...* (1978): op. cit., p. 60.

Les taxes d'escolarització van ser altes atès que "s'ha aconseguit una quasi total escolarització a l'EGB i un important augment del nombre d'alumnes matriculats als altres graus. Malgrat tot, no es pot pas assegurar que aquest augment sigui una conseqüència de la LGE, ja que des del 1950 es nota una tendència progressiva a l'augment de l'escolarització".⁶⁴ També és cert que "el fet d'haver assolit altes taxes d'escolarització, no és per si sol prou significatiu, car un alt índex d'assistència a l'escola, no és sempre sinònim de bona escolarització".⁶⁵

La Llei general d'educació, com hem dit anteriorment, afirmava la gratuïtat de l'ensenyament (exceptuant l'escolarització en edats inferiors als 6 anys), tant en el sector oficial com en el privat, i recollia el fet d'estendre aquesta gratuïtat al BUP (Batxillerat Unificat Polivalent). Però aquest aspecte va quedar en paper mullat, com se sol dir, ja que a la pràctica no es va portar a terme. Sobre aquest tema Jordi Monés ens diu:

*[La gratuïtat] ni s'ha aconseguit ni porta traces d'assolir-se a curt termini, si hom continua amb la mateixa política. Aquest fracàs s'explica per la insuficiència pressupostària, agreujada per la irracionalitat burocràtica. En una paraula, pocs recursos econòmics i mal aprofitats. Cal no oblidar que, en el fons, tot és fruit de la poca importància atorgada a l'ensenyament públic, especialment a partir del 1973.*⁶⁶

És obvi, i no podem oblidar-ho mai, que el professorat és un dels protagonistes quan d'educació parlem i que del treball d'aquest col·lectiu poden derivar molts èxits i fracassos en tot procés d'ensenyança-aprenentatge. Per tant, és un deure considerar i tenir en compte les seves necessitats i interessos. En canvi, el govern no va atendre les mancances d'aquest col·lectiu i això va provocar que se sentís desprotegit⁶⁷ pel que fa referència a alguns aspectes

⁶⁴MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 123.

⁶⁵Íd., ib.

⁶⁶Íd., ib.

⁶⁷A MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 125, se citen alguns punts en què els docents es van sentir desprotegit:

. La formació del professorat dels diferents nivells i possible reciclatge dels professors en actiu per posar-los al corrent de les noves descobertes científicotècniques i/o pedagògicodidàctiques.

. La forma de contractació, on sempre s'acaba adoptant l'anacrònica oposició com a única solució per obviar aquesta problemàtica.

. L'estabilitat en el lloc de treball, especialment en el cas dels professors no numeraris o equivalents.

. La seva posició personal i col·lectiva dins el centre de treball, problema que presenta diferents vessants, segons el grau de l'ensenyament o segons es tracti d'un establiment docent públic o privat; problema sempre però, mal resolt.

. El règim retributiu i els conseqüents escalats de salaris que moltes vegades obeeixen a motius polítics amb la intenció de dividir el professorat.

concrets.

Als anys setanta s'agreujà el problema de la immigració i "l'escola, amb el suport d'altres mesures socials de tipus urbanístic, sanitari, cultural, esportiu, etc., i amb una clara voluntat política de cercar solucions al problema, hauria pogut redreçar, almenys en part, aquesta situació".⁶⁸ Però això no va passar. Les escoles de les ciutats dormitori no només es van construir tard sinó que no responien a les necessitats que es plantejaven en els barris d'immigrants. Molts dels alumnes d'aquestes escoles no van continuar estudiant i els que sí que ho van fer només tenien la possibilitat d'uns estudis plens de problemes i inconvenients; ens referim a la formació professional.⁶⁹

Un altre tema important a tractar és la poca o nul·la relació que existia entre el mercat de treball i l'estructura educativa. Jordi Monés ens diu que "en el cas concret de la problemàtica del mercat de treball, no sembla que existeixi una relació entre el nombre d'alumnes que cursen estudis en els centres de formació professional i d'ensenyament mitjà i superior i les necessitats a curt i mitjà termini de personal qualificat a les distintes branques de la ciència, la tècnica, la cultura, la indústria, l'agricultura, els serveis, etc.". ⁷⁰ Això provoca que "molts joves amb un títol als dits no saben què fer-ne i acaben acceptant treballs, si és que troben feina, que no tenen res a veure amb la seva formació acadèmica professional". ⁷¹

A aquesta problemàtica, se n'hi han de sumar altres com, per exemple, la del fracàs escolar i la de "la població activa femenina la qual, tot i l'augment dels darrers temps està molt per sota dels percentatges dels països avançats, la qual cosa significa que existeix un atur encobert que a la llarga ha d'engruixir el mercat de treball". ⁷²

⁶⁸MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 126.

⁶⁹A MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 127-128, es comenta:

La Formació Professional, el grau mitjà que teòricament hauria de tenir una major dotació de centres i personal ensenyant, ha estat abandonat de la mà de Déu i es troba, en la seva major part, en mans de la iniciativa privada i amb unes taxes d'escolarització molt inferiors a les del BUP, fet que mostra una vegada més el fracàs d'un llei que es proposava, precisament, tot el contrari.

⁷⁰MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 128-129.

⁷¹MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 129-130.

⁷²Íd., ib.

2.2.3.5 La realitat escolar

Com passa a tots els àmbits, una qüestió va ser la teoria de la Llei i una de molt diferent fou la seva posada en pràctica. Jaume Carbonell ens diu:

*A nivell de l'estructura educativa el procés de garbell i selecció escolar segueix les pautes següents: l'ensenyament preescolar no es contempla com a obligatori ni gratuït, deixant-lo a mans de la iniciativa privada; en acabar el període obligatori d'EGB, mentre uns obtenen el Certificat Escolar i ingressaran a la Formació Professional, els altres sortiran com a graduats escolars que els capacitarà per accedir al BUP; l'últim eslabó selectiu és l'accés a l'ensenyament superior, sancionat per la polèmica Llei de Selectivitat.*⁷³

Pel que fa referència a l'educació preescolar durant la dècada dels setanta, podem dir que les taxes d'escolarització⁷⁴ d'aquesta etapa a Catalunya van ser baixes si les comparem amb països europeus econòmicament desenvolupats. També cal dir que la majoria de matrícules pertanyien a l'ensenyament privat i religiós, en el qual les quotes que es pagaven eren elevades; aquest fet mostra, una vegada més, "que els infants de les famílies amb alts nivells de renda arriben, almenys en teoria, amb una preparació millor a l'etapa obligatòria".⁷⁵ Una altra deficiència és "que les condicions d'escolarització no han estat òptimes ni de bon tros"⁷⁶ tant pel que fa al nombre d'alumnes per aula com pel fet que els mètodes que s'utilitzaven en aquest tipus d'ensenyament no responien a les novetats que sorgien dels estudis pedagògics i psicològics. També hi ha un altre problema que se suma als que hem anomenat fins ara:

*El menyspreu envers l'educació preescolar, en general, sobre l'educació dels zero als sis anys, es palesa en el fet que hom no exigeix un títol especial per exercir la professió de parvulista; és freqüent, doncs, que moltes dones sense una qualificació especial es dediquin a aquesta feina.*⁷⁷

L'altre grau d'ensenyament, l'educació general bàsica (EGB), va sofrir una sèrie de

⁷³ *L'ensenyament...* (1978): op. cit., p. 47.

⁷⁴ MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 131-135.

⁷⁵ MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 133.

⁷⁶ Íd., ib.

⁷⁷ Íd., ib.

mancances i problemes⁷⁸ provocats pel "mateix marc legal o de no aprofitar degudament les possibilitats que ofereix la llei".⁷⁹

Pel que fa referència als aspectes positius en aquest ensenyament podem esmentar la millora dels programes⁸⁰ i la introducció de noves formes de control de l'aprenentatge.⁸¹

En canvi, tal com ens diu Jordi Monés,⁸² continuà havent-hi problemes: en l'aprenentatge mitjançant fitxes, no se'n va treure el màxim rendiment que aquestes oferien; en algunes àrees no es donà una contextualització amb la realitat de l'alumne i això va dificultar l'aprenentatge; va mancar, en major o en menor grau, la relació escola-família, entre el mateix equip de mestres i entre mestres de diferents escoles; etc. Arran dels problemes que provocaren els elements citats, podem recordar que

*Aquesta situació genera un progressiu empobriment dels mètodes didàctics i indirectament una perpetuació dels sistemes educatius autoritaris, que sempre esdevenen els més còmodes. A la major part dels centre d'EGB no es fomenta la iniciativa dels alumnes, no s'estableix un veritable diàleg alumnes-professor. A conseqüència d'això els alumnes acaben adoptant una actitud passiva que afavoreix directament o indirectament l'ensenyament tradicional.*⁸³

L'ensenyament secundari es començava en acabar l'EGB i permetia escollir entre la formació professional de primer grau (FP1) o el batxillerat unificat polivalent (BUP). La tria s'havia de fer als 13 o 14 anys.

La formació professional es caracteritzava pel fet d'estar formada per programes molt

---

⁷⁸Jordi Monés i Pujol-Busquets ens marca els següents problemes com a corresponents a l'etapa anomenada EGB:

- . La discordança entre l'organigrama legal i les etapes de l'evolució psicobiològica de l'infant i el preadolescent.
- . La deficient formació del professorat i els problemes de titulació que s'han plantejat a la segona etapa.
- . La programació de les àrees, d'una manera específica de la formació religiosa.
- . El substrat ideològic.
- . El fracàs de la gratuïtat.
- . L'escolarització deficient, etc. (MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 135.)

⁷⁹Íd., ib.

⁸⁰Íd., ib.

⁸¹Íd., ib.

⁸²MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 136.

⁸³Íd., ib.

generals; algunes àrees estaven força desprestigiades; la relació entre teoria i pràctica era escassa o nul·la; el professorat tenia poca preparació i la seva retribució econòmica era baixa, etc. A tot això hi hem de sumar el desprestigi amb què comptava aquest tipus d'ensenyament:

A l'FP1 van a raure els alumnes que no estan capacitats per estudiar el BUP i els que no tenen mitjans econòmics, és a dir els pobres i els fracassats. Entre l'alumnat trobem nois i noies de diverses procedències; en els primers temps titulats de primària, graduats escolars i alumnes amb certificats d'escolaritat o assistència, entre els quals n'hi ha que no han fet el setè i el vuitè de Bàsica.⁸⁴

El BUP continuà amb el sistema tradicional de les assignatures enlloc de portar a la pràctica els mètodes actius que es proposaven. També podem dir que aquest batxillerat tenia una càrrega teòrica excessiva i afavoria l'aprenentatge memorístic.

Dels problemes que sorgien tant a l'FP com al BUP, es va plantejar una renovació del sistema educatiu que tot just acaba de començar la seva posada en pràctica i que protagonitza la vida escolar d'avui en dia. Jordi Monés, el 1981, ja ens en parlava:

Enfront d'una Formació Professional que encercla els individus en un món massa practicista, i un BUP excessivament teòric, ambdós sistemes allunyats de la realitat, han sorgit diverses propostes, val a dir que no gaire elaborades, que fan referència a la necessitat d'allargar el tronc comú fins als setze anys amb la intenció de superar els esquemes escolars elitistes i selectius mitjançant l'adequació de l'ensenyament a les necessitats individuals i col·lectives dels adolescents, tant immediates com futures.⁸⁵

Un altre tema que cal tractar és el de l'educació de la dona. Fou durant aquests anys que es va començar a "qüestionar la idea d'una educació diferenciada segons el sexe, que corresponia a un tipus de societat que atorgava a cadascun dels sexes papers socials diferents i determinats".⁸⁶ La societat que predominava era la patriarcal, en la qual l'home era el protagonista i se li suposava una clara superioritat. La dona, mentrestant, sofria una desmesurada discriminació, tant social com laboral, a més de "la inculcació ideològica [...] d'una sèrie de pautes i valors [...] on la dona continua tenint un paper subsidiari".⁸⁷ La dona

⁸⁴MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 137.

⁸⁵MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 138.

⁸⁶MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 139.

⁸⁷Íd., ib.

estava discriminada en tots els àmbits.⁸⁸

Els criteris tradicionals,⁸⁹ tret d'alguna excepció, que havien marcat fins a aquell moment la vida escolar pel que fa referència a aquest tema van continuar. Aquest fet s'evidencia clarament en els llibres de text:

La discriminació sexual s'evidencia d'una manera especial en els textos d'EGB, parlo dels més corrents a les escoles de l'Estat, en els quals l'home és un ésser fort, culte, que no té limitacions a la seva vocació; en canvi, la dona està generalment limitada a les feines quotidianes de la casa i el seu treball resta limitat a professions que són, en realitat, l'expressió externa de la vida familiar en el seu paper de mare o de mestressa de casa.⁹⁰

Pel que fa al tema de la *llengua* es van començar a donar alguns canvis. Les diputacions, els ajuntaments i els Instituts de Ciències de l'Educació (ICE)⁹¹ hi van tenir un paper clau.

Els primers llicenciats de la subsecció de català a la Secció de Filologia Romànica de la Facultat de Filosofia i Lletres de la Universitat de Barcelona pertanyen al curs 1972/1973.

Amb aquestes aportacions i gràcies al patronatge d'organismes privats⁹² la llengua catalana va començar a prendre un relleu important.

⁸⁸Íd., ib. Es comenta:

La superioritat atorgada al mascle no es limita solament a la clara discriminació en el mercat de treball, a la diferenciació entre els tipus de professió, o a la discriminació legal i real en el món familiar, etc., sinó que cal constatar que el nou marc legal, amb inclusió de la Constitució i, com és lògic, de la Llei General d'Educació, no supera els vells atavismes sexistes.

⁸⁹MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 140.

⁹⁰Íd., ib.

⁹¹De l'ICE de la Universitat Autònoma de Barcelona, per exemple, destaca:

. *La creació i l'endegament de l'Escola Universitària de Formació del Professorat d'EGB, dependent de la Universitat Autònoma de Barcelona.*

. *La promoció de treballs sobre la problemàtica plantejada pel bilingüisme i altres aspectes relacionats amb l'ensenyament de la llengua.*

. *L'organització de les I Jornades Pedagògiques de Planificació Lingüística a l'Estat espanyol, celebrades a Barcelona el mes d'abril de 1976.*

. *L'establiment dels cursos de reciclatge de mestres iniciats el curs 1975/1976 per les delegacions de l'ICE de Barcelona, Girona i Lleida, cursos que prendran una major volada a partir del curs 1978/1979, gràcies a la materialització del RD del 23 de juny de 1978 (BOE 2/IX/1978) ampliat per l'ordre ministerial de 14 de setembre de 1978, amb què es donava un pas important per a la introducció del català a totes les escoles del Principat. (MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 140-141.)*

⁹²MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 141.

La LGE no va ser gaire innovadora pel que fa referència al tema de la *investigació pedagògica*. Jordi Monés, sobre l'ensenyament superior, ens comenta:

*La Universitat ha estat pràcticament immersida en el món polític. Les preocupacions específicament acadèmiques i científiques han tingut un paper més aviat deslluït, fonamentalment perquè l'ensenyament superior està quasi totalment desvinculat de les coordenades del món del nostre temps i molt concretament del nostre medi sociocultural. Pel que fa al Principat, voldria remarcar els avenços de la catalanització a les tres universitats, malgrat els entrebancs, i una major democratització dels diferents departaments i estaments universitaris.*⁹³

Concretament en el camp de la investigació destaca la feina portada a terme pels ICE.⁹⁴ Malgrat la desconexió entre ells, l'escassa valoració que ha tingut la seva tasca i els seus treballs poc ambiciosos, s'ha de valorar la feina que van realitzar. Les seves aportacions s'han de considerar valuoses.⁹⁵

Durant l'època compresa entre 1970 i 1979 es van crear diversos centres municipals que responien a una sèrie de "demandes ciutadanes":

*En els darrers anys del franquisme i sobretot en el període de la transició a la democràcia, les demandes ciutadanes en el terreny educatiu eren molt diverses i reflectien el desig de molts mestres d'assolir unes millors condicions de formació i de treball, i l'exigència ciutadana d'una major oferta de places d'Escola Pública de qualitat en els diferents nivells escolars.*⁹⁶

Així es van crear, entre d'altres, l'Escola de Mitjans Audiovisuals l'any 1970; l'Escola Municipal d'Expressió, l'any 1974; l'Institut Municipal d'Investigació en Pedagogia Aplicada a l'Educació (IMIPAE), l'any 1977; l'Escola Avillar Chavorrós al barri de Can Tunis, el 1978, i també es va constituir el Patronat Municipal de Guarderies Infantils (PMGI) per

⁹³ MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 142.

⁹⁴ MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 142-143.

⁹⁵ A MONÉS, J. (1984; 2a ed.): op. cit., p. 143, se'n diu:

Gràcies als ICE i a la major preocupació científica d'alguns departaments de les diverses universitats, l'ensenyament superior a Catalunya és avui alguna cosa més, potser no gaire més, que una fàbrica de títols.

⁹⁶ Barcelona... (1991): op. cit., p. 32.

ajudar en la tasca de l'educació adreçada als més petits.⁹⁷

2.2.3.6 Crítiques a la Llei General d'Educació

Malgrat que en línies anteriors ja han sorgit algunes de les dificultats provocades per la Llei general d'educació, creiem interessant per acabar aquest apartat incloure un llistat de Jaume Carbonell on fa un repàs a diversos aspectes que van anar en detriment pel que respecta a aquesta Llei:

a) La involució política de la conjuntura dels anys 69/70 que provoca la crisi del govern monocolor de l'Opus Dei, amb la reaparició de les antigues aliances dins del règim. No cal dir que aquesta pèrdua d'homogeneïtat repercuteix negativament en la LGE [...].

b) El projecte educatiu d'un context mínim de democratització que esdevé inviable en mantenir-se la negació sistemàtica dels drets de lliure expressió, reunió, manifestació i associació. Ni els estudiants ni els ensenyants gaudeixen de mecanismes autònoms de participació i la vida escolar i universitària es manté sota la dinàmica de l'ordre i l'autoritarisme.

c) El procés de selectivitat genera amplis moviments de protesta, tant per la marginació crònica de l'ensenyament preescolar i la selecció prematura que s'opera als 13/14 anys -envoltada per la confusa problemàtica dels repetidors-, com pels efectes de la Llei de Selectivitat universitària.

d) La política de subvencions a l'escola privada va en augment, sense que els seus beneficiaris siguin els més necessitats i sense que existeixin mecanismes de control democràtic sobre la distribució i administració de les subvencions. Les escoles

---

⁹⁷"Són aquests anys plens d'inquietuds i de demandes urgents els que mostren a la llum del dia la greu ferida d'educació que porta la nostra ciutat i els que veuran també, per exemple, la creació de l'Escola Bressol Municipal Chavorrillos a Can Tunis; i de l'Escola Bressol L'Argimont al barri de la Guineueta; i l'absorció per part de l'Ajuntament de l'Escola Bressol Cadí, del carrer Sant Pau, en el mateix districte de Ciutat Vella; i, pel que fa a escoles de primària, tenim la creació de l'Escola Bàrkeno, arrel de la remodelació global de l'Asil del Port; i l'absorció de l'Escola Tramuntana, per reivindicació del barri del Carmel, en el Districte d'Horta-Guinardó." (Barcelona... (1991): op. cit., p. 33.)

dependents de l'Església continuen incrementant llurs privilegis i el sector públic no surt del seu raquitisme crònic. Amb tot això, l'acompliment de la gratuïtat esdevé quelcom mític i es consolida una doble xarxa de models escolars -estatal/privat- que actua com a fenomen diferenciador i classista entre la població escolar.

e) La crisi de l'ensenyament mitjà és angoixosa. A la manca de places de BUP i FP cal afegir-hi el desconcert produït per llurs plans d'estudi i altres orientacions reguladores. Queda prou de manifest, a més, el fracàs del mite de la qualificació professional i del lligam entre el sistema productiu i el sistema educatiu. L'empresariat es mostra recelós dels resultats de la nova estructuració de la formació professional, tot i pensant que existeixen altres formes més efectives i menys costoses per a qualificar la mà d'obra (cursets dins de l'empresa, cursos accelerats, etc.).

f) La solució de la qüestió universitària -una de les pretensions bàsiques de la reforma- s'enfronta amb els mateixos procediments de sempre. La Universitat és encara per al MEC un problema d'ordre públic. Fracassen absolutament els propòsits teòrics d'obtenir un marc mínimament democràtic i d'aconseguir un nou estatut per a professors i estudiants.

Durants aquests anys, augmenten els problemes d'inestabilitat de tots els ensenyants. En conjunt no obtenen gairebé cap millora laboral ni professional substancial.

h) La manca de renovació pedagògica i científica del conjunt de la superestructura escolar i educativa dificulta l'assimilació i l'extensió dels nous corrents en l'ensenyament. Ens referim tant a la reforma pendent a les escoles de formació del professorat d'EGB a les seccions de pedagogia de la Universitat i als cursos de reciclatge i formació permanent pels quals haurien de passar els mestres en actiu, com als organismes de supervisió i planificació escolar, tals com les Inspeccions i Delegacions provincials, on es refugien sovint els nuclis més tradicionalistes. La previsió de nous organismes i el recanvi de bona part del personal era una premissa essencial per tal d'acomplir els aspectes més progressius de la Llei.

i) La sèrie de normatives que es dicten de forma confusa i contradictòria, l'aplicació amb retard de certes previsions, la manca d'una campanya d'informació i clarificació a l'opinió pública, les contradiccions generades en el si del bloc dominant,

*la neutralització i arraconament de projectes i mesures, la discontinuïtat i improvisació en la política ministerial, etc., han anat situant l'aparell escolar en una situació caòtica.*⁹⁸

Aquest mateix autor, el 1978, ens diu:

La Llei d'Educació va ésser promulgada pel franquisme; i hom pot assegurar que la Llei va morir abans que el dictador. Esperem que pels volts de l'any vuitanta, any en què s'havien d'acomplir totes les previsions de la LGE, hagi passat definitivament al capítol de la història.

*La reforma educativa encara pendent ha de partir d'uns altres orígens i s'ha de recolzar, per ésser efectiva, en el consentiment democràtic dels sectors afectats i del conjunt del poble.*⁹⁹

---

⁹⁸ *L'ensenyament...* (1978): op. cit., p. 48-50.

⁹⁹ *L'ensenyament...* (1978): op. cit., p. 51.

**3 RECVLL D'ARTICLES DELS DIARIS
DE LES ESCOLES D'ESTIU**

3 RECULL D'ARTICLES DELS DIARIS DE LES ESCOLES D'ESTIU

A continuació presentem un recull d'articles, referències i notes que apareixen en els diaris de les Escoles d'Estiu "Rosa Sensat" que es van portar a terme de l'any 1969 al 1979. L'objectiu d'aquest apartat és poder conèixer i entendre l'ideari, les necessitats, els dubtes, les il·lusions, etc. dels participants i els organitzadors de les diferents Escoles d'Estiu. A més, aquest recull també ajuda a entendre la situació contextual en què es trobaven i la manera com intentaven assolir les seves metes i finalitats. La majoria de notícies fan referència a temes que es defensen, es potencien o simplement es tracten des de les Escoles d'Estiu.

El capítol es divideix en tres apartats: el primer fa referència a les idees pedagògiques, el segon tracta de la posició que es té des de l'Escola d'Estiu envers els mestres i, finalment, s'informa d'aspectes que estan íntimament relacionats amb l'organització i les qüestions internes de les Escoles d'Estiu.

Les ressenyes que presentem a continuació pertanyen als diaris de les Escoles d'Estiu que es van realitzar en el període comprés entre 1969 i 1979 a excepció dels diaris pertanyents a l'Escola d'Estiu de 1971. Els diaris corresponents a aquest any, ha estat impossible de consultar-los atès que no s'han trobat a la Biblioteca Rosa Sensat ni els tenien les persones que estaven íntimament relacionades amb les Escoles d'Estiu d'aquella època.

L'apartat d'idees pedagògiques es divideix en un recull d'aspectes a tenir en compte com el desig de millorar i l'escola desitjada, les diverses llengües i la importància de la llengua, el tema de la teoria i la pràctica i el de la lectura. Un altre subapartat fa referència als quatre grans tipus d'educació que es tracten des de les Escoles d'Estiu: l'educació permanent, l'educació integral, l'educació intel·lectual i l'educació dels sentits.

La posició envers els mestres també es divideix en dues parts. La primera tracta aspectes relacionats amb la figura del mestre, com la seva formació; l'ideologia, horari, àrees i formació, el paper del mestre i la seva situació econòmica i legal. La segona il·lustra

elements que tenen a veure amb l'acolliment a mestres de fora, tant de dins de Catalunya com de fora de Catalunya.

L'apartat d'organització i qüestions internes il·lustra aspectes relacionats amb agraïments, agrupació per zones, comentaris sobre els cursos de l'Escola d'Estiu, informació, organització i regles que s'han de seguir i tenir en compte per al bon funcionament de les Escoles d'Estiu.

3. 1 IDEES PEDAGÒGIQUES

3.1 IDEES PEDAGÒGIQUES

3.1.1 ASPECTES A TENIR EN COMPTE

3.1.1.1 Desig de millorar. L'escola desitjada

Són constants en tots els diaris consultats els esforços i les ganes que tenen els docents que assisteixen a l'Escola d'Estiu de millorar els seus coneixements i la seva realitat pedagògica. També és veritat que aquest desig de millora té com a objectiu ajudar-los a superar els seus problemes, preocupacions, mancances, necessitats i, alhora, permetre'ls assolir un tipus d'escola diferent de la que viuen cada dia.

Pensem que la millor manera que ens permetrà conèixer les característiques que ha de tenir aquesta escola desitjada i poder, així, adonar-nos de les ànsies de millora que tenen els docents, és mostrar la realitat que ens hem anat trobant en estudiar els diaris de l'Escola d'Estiu. Per aquesta raó farem un breu repàs any per any amb l'objectiu de remarcar les idees rellevants que van apareixent.

Ja a la primera plana del primer diari consultat, el de l'any **1969**, ens podem adonar de l'ànsia de perfeccionament que mou els docents de l'Escola d'Estiu atès que es fan les següents preguntes i respostes: "Què hi busquem, els mestres, a l'Escola d'Estiu; què s'hi ha buscat sempre? En el fons, hi ha el desig d'assolir una professionalitat amb la que puguem servir. Servir, en el nostre cas, és fer créixer el nen, el noi, per a una societat, a través de les vicissituds de la nostra pròpia societat".¹

I en el següent diari, ens parlen de l'escola desitjada:

---

¹*Diari de l'Escola d'Estiu Alexandre Galí* (Barcelona, 7 de juliol de 1969), p. 1.

El Curs General d'enguany té, com a punt de partida, el treball realitzat el curs passat. El tema central fou, aleshores, el d'"Escola i Societat", i els diversos aspectes, l'història de l'escola activa, l'activitat en l'educació, l'educació intel·lectual, l'educació de la llibertat, l'educació de la moralitat, l'educació de l'expressió, les ciències socials a l'escola, l'organització escolar, l'educació i la societat, la responsabilitat de l'educació. A través d'aquests diversos aspectes es va voler configurar l'escola que tots desitgem, l'escola que ha de ser possible. Mil mestres van treballar, en grups, els temes exposats. Aquest treball va ser laboriós, difícil, ple d'inquietuds. Els resultats d'aquest treball en grup vénen sumàriament consignats en els dos darrers Butlletins de "Rosa Sensat" ("Aapsa"); i ens hi remetem.²

Com hem dit anteriorment, són contínuus els escrits que fan referència al desig de millora; fins i tot Enric Cabestany en va fer una poesia que mostra aquesta ànsia de perfeccionament:

*Tota la gent,
tota la massa
murmurava.*

*Talment borinots que no volaven,
que s'asseien,
ja cansats de pujar i baixar
per les àmplies escales
i corredors encara desconeguts.*

*Faltava quelcom.
Algú que animés.
Algú amb una guitarra,
flautes i cançons
que possessin en dansa
els esperits inquietes
àvids d'omplir-se i refrescar-se
com a càntirs xirois*

²Diari de l'Escola d'Estiu Alexandre Galf (Barcelona, 8 de juliol de 1969), p. 1-2.

al doll de l'aigua fresca i nova.

*Per a poder, quant plens!,
satisfer gorges assedegades
de vibrar al gran ritme
d'una vida
només encetada.³*

D'aquestes ganes de lluitar, de tirar endavant, d'omplir buits, també se n'adonaren un grup de mestres francesos que van col·laborar en un curset sobre Freinet ja que quan els van demanar què opinaven sobre l'Escola d'Estiu van dir:

Ens sobta veure tanta gent que, en temps de vacances, pagant fins i tot una quota, tingui tantes ganes de posar-se al dia.⁴

Tota activitat portada a terme per l'Escola d'Estiu serveix per assolir aquest objectiu. Per aquest motiu, aprofitant una sessió realitzada a parvulari, es va portar a terme un treball en grup posterior en el qual se citaren⁵ les falles que pensaven que tenia la seva realitat educativa. Van fer un repàs a l'actuació dels pares, l'escola, el mestre, problemes que es donaven a la societat, manques que es tenien, etc. i al final van arribar a unes conclusions on apareixien els elements que creien indispensables i pels quals s'havia de lluitar:

*A nivell personal: autoformació
    reciclament
    l'educació no està "acabada", podem superar les
    nostres deficiències*

*A nivell col·lectiu: més incorporació de mestre
   més "unió" de l'escola privada amb l'escola
   governamental, buscar uns camins d'aprofundiment
   Han sortit dues solucions:
   passar-nos els mestres a les escoles
   governamentals*

³Diari de l'Escola d'Estiu Alexandre Galí (Barcelona, 9 de juliol de 1969), p. 3.

⁴Diari de l'Escola d'Estiu Alexandre Galí (Barcelona, 14 de juliol de 1969), p. 4.

⁵Diari de l'Escola d'Estiu Alexandre Galí (Barcelona, 16 de juliol de 1969), p. 1-4.

escoles municipals com a punts de flexió
És possible, més normal a mans dels mestres
Ja s'ha fet: més escola nacional
més escola classista
més escola catalana

Més convenciment del que es fa i una perseverància.

*Més necessitat de continuïtat de l'esperit de l'Escola d'Estiu.*⁶

Aquest mateix any apareix una altra poesia, però aquesta té com a tema principal l'escola. L'autor és José Luís Beloso:

REQUIEM A LA ESCUELA ACTIVA

Estrella largamente dolorida
Arrinconada entre los bancos rotos
Cerca del mapa en relieve y la imprenta
Que abandonó un maestro perseguido

Oh estrella vacía!
Cañones y disparos horrorosos.
Y colgados de un árbol los harapos
De una escuela de pueblo.

Los hijos del obrero tienen hambre de escuela
Hay estrellas dolientes en dedos de maestro
Gritarán las barracas hacinadas de niños
*Queremos sonreír y nos duelen las muelas.*⁷

Cal dir que la següent Escola d'Estiu, la de 1970, no va ser "una" sinó "cinc"⁸ Escoles d'Estiu. Els noms que van rebre eren ben significatius: Joan Bardina, Anna Rubiés,

⁶*Diari de l'Escola d'Estiu Alexandre Galí* (Barcelona, 16 de juliol de 1969), p. 4.

⁷*Íd., ib.*

⁸Marta Mata ens explica les raons que els van portar a realitzar cinc Escoles d'Estiu enlloc d'una:

Josep Estalella, Maria Montessori i Manuel Ainaud. Les cinc participaren i mostraren les seves preocupacions i troballes al diari per tal que tots els assistents poguessin conèixer el treball que s'estava fent paral·lelament al seu. També cal dir que tots els assistents de cada una de les Escoles d'Estiu coincidien en l'esperit de voler superar i millorar la seva pràctica pedagògica.

A la de Joan Bardina, per exemple, es diu:

Tots els que assistim, desitgem una preparació més completa en la nostra professió.

La nostra tasca és poc valorada. Treballar amb nens petits sembla fàcil, bonic, entretingut... fins i tot divertit. Però nosaltres som prou conscients que els sis primers anys de vida de qualsevol persona li forneixen unes experiències que el marquen per sempre; que el que es deixa de fer en aquesta edat ja no es pot suplir.⁹

La d'Anna Rubiés, entre d'altres aspectes, creu que és important

- aprofundir les matèries a partir del treball realitzat, tant a base d'esforç personal com per l'ajut del professor i dels companys [...]

- interessar-se per l'escola en general i tots els problemes que comporta amb les seves relacions amb la societat [...]

- arribar a un replanteig de la pròpia Escola d'Estiu i intentar formular-se com la voldria cadascú, perquè realment l'any que ve sigui una Escola d'Estiu a la mesura de tots.¹⁰

Un article que apareix en el segon diari de l'any 1970 i que té el suggeridor títol "Esperit de superació i exigència de qualitat"¹¹ ens confirma les ganes que tenen tots de tirar endavant la seva tasca quan diuen:

A l'Escola d'Estiu de 1969 va ser molt perillosa la voltada de la policia i va ser per això que vam acordar no fer l'Escola d'Estiu en un sol lloc. Al 1970 es va fer a cinc llocs diferents per tal de disuadir la policia. Fer actes tan massius era perillós. Però vam fer l'acte de trobar-nos tots durant l'excursió al Miracle, a Solsona. (Comunicació personal de Marta Mata i Garriga. 1 d'agost de 1996.)

⁹Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p. 3.

¹⁰Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p. 10.

¹¹Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p. 15.

S'han donat, però, dos fets que ens confirmen uns conceptes humans i pedagògics que de vegades oblidem.

L'un d'ells és que naturalment, l'ésser humà -sigui infant, sigui adult- quan és autèntic, quan no està coartat, quan té l'esperit obert i lliure, té afany de saber més i més, i per tant després d'un coneixement superficial necessita ampliar-lo i aprofundir-lo.

Aquest principi elemental de la pedagogia moderna ha tingut actualitat enguany a Rosa Sensat quan alumnes d'anys anteriors i cursos passats han expressat amb afany, en el moment de demanar informació per a les Escoles d'Estiu de 1970, el desig que els temes que es tractessin tinguessin novetat, no solament per atacar aspectes nous, sinó per tractar-los amb majors possibilitats de treball a fons, donant una sòlida base per investigacions i experiències personals o de grup.

L'altre fet ens el dona una de les escoles en terres d'interior. Probablement el fet s'haurà donat en totes, però el nostre coneixement s'ha limitat a una sola d'elles.

Els assistents, en llur majoria, no havien mai participat, voluntàriament i espontània, a unes sessions com aquestes en què participaven. L'interés dels temes que tractaven era evident en llur activa participació. L'ambient fortament entusiasta de franca col·laboració i companyonia feia aflorar els més alts i generosos sentiments... Sorgia el desig d'allargar aquelles hores tan agradoses, que despertaven records i aspiracions ofegades, vocacions malmeses, ganes de fer quelcom transcendent, bo per als altres i bo per la satisfacció íntima que produeixen.

- Cal que l'any vinent hi tornem!*
- Cal que no ens hi adormim i anem preparant-nos amb temps per a l'any 1971!*
- A veure quan podrem parlar-ne.*
- Quina satisfacció fer les coses per gust!*
- Haurem de pensar en alguna cosa a fer durant el curs!*

*Tots aquests són comentaris escoltats potser sense altre valor que l'anecdòtic, però que ens refermen en l'esperança que l'Escola és vivament sentida, per a bé de l'infant, del futur de la nostra terra, i dels homes que hi visquin.*¹²

L'Escola d'Estiu Joan Bardina creu convenient distingir entre el plantejament pedagògic que es donava abans i l'actual:

SINÒNIMS PROGRESSIUS

abans deiem

ara diem

manar

planificar

embolicar la troca

promoure

cobrar

comprometre's

tocar campanes

*defassament*¹³

L'objectiu de l'Escola d'Estiu Manuel Ainaud és breu però clar i compromès:

*Pensem que si estem aquí és per millorar-nos i per poder millorar el nivell de les escoles.*¹⁴

L'Escola d'Estiu Anna Rubiés té una sèrie d'idees clares però també algun interrogant, per aquest motiu escriuen el següent article:

QUÈ ENTENEM PER DEMOCRATITZACIÓ DEL 'ENSENYAMENT?

- La democratització s'aconsegueix quan hi ha veritablement una escola pública popular i nacional sense haver-hi unes escoles a les quals només tenen accés determinades classes socials.

- No pot haver-hi democratització mentre hi hagi interessos privats en l'ensenyament.

¹²Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p. 15-16.

¹³Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p. 65.

¹⁴Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p. 75.

- *Només serà possible la democratització si totes les escoles tenen iguals mitjans econòmics per impartir el mateix sistema d'ensenyament.*

- *És necessari per una democratització una igualtat de mitjans formatius per a tots els mestres del país.*

- *Un exemple de tot això és un poble petit on l'escola nacional respon a la realitat cultural del poble i les diferències socials estan menys marcades i hi ha una unitat dels nens.*

És molt important el paper que faci el mestre, així com el fet d'ésser una escola única, és a dir que no hi pugui haver discriminació per poder triar escola segons el nivell econòmic de les famílies.

Però, això com s'aconsegueix?¹⁵

A l'article següent podem veure algunes de les inquietuds que mouen als organitzadors i participants de l'Escola d'Estiu:

TEMA GENERAL

Quina mania, quina obsessió, els organitzadors de l'Escola d'Estiu. Cada any a fer-nos dedicar una hora a aquesta mena de cosa, conferències, comunicacions, xerrades, guions, qüestions, treball de grup, animadors, secretaris, resums, síntesi, posada en comú... crítica, recrítica, i...

Oh! i és una mania encomanadissa; Escola d'Estiu que es fa allà on sigui, Escola d'Estiu que dedica la seva hora a tot això.

Per què ho fem? Què en treiem?

Potser res, potser molt. Depèn de nosaltres.

---

¹⁵Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p. 92.

Ho fem perquè sabem que el problema de l'Escola no es planteja ni es resol només dins de l'escola sinó en el marc de la Societat a la qual hauria de servir. Volem plantejar-nos-ho així. I volem aprofundir-hi; volem veure, amb lupa, com la societat es tira sobre els nens a través de TV, TBO, Publicitat... Volem veure la nostra escola entre les nostres fàbriques i sobre la nostra terra.

I llavors, quan hàgim vist aquest planteig, siguem realment lliures de triar, o de plorar, o d'acceptar, o de lluitar per aquesta Escola que busquem en la nostra Societat.¹⁶

A l'any 1972, es tracten, entre d'altres aspectes, problemes i interrogants de temàtiques específiques que són cabdals a l'escola. Els organitzadors i assistents a l'Escola d'Estiu són conscients que, segons l'orientació que donem a aquestes temàtiques, estarem portant a terme un tipus d'educació o altre. En el camp de les ciències socials, per exemple, es diu:

A "Vida Escolar" dels mesos d'abril-juny proppassat llegim les "Nuevas Orientaciones de la Educación General Básica" i en l'apartat "Area Social" veiem que un hom ha considerat diem-ne lògic incloure-hi coses com "La Tierra, composición y elementos..." "El clima..." "Los rios de España..."

En el camp de les Ciències Socials, la Llei General d'Educació deixa molts buits.

La realitat establerta és una i cal veure quina pot ser la manera d'incidir-hi, modificant-la. Però, com fer-ho?¹⁷

Un altre tema específic que es tracta és el de la llengua:

Les reflexions de Mireia Montané són una incitació a posar-se a plorar... cosa que ella no fa. Al contrari: és optimista.

- Ara estem en una difícil primera fase, en la qual una minoria està adquirint uns coneixements i intenta d'aplicar-los. Les experiències són, lògicament i

¹⁶Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p. 117.

¹⁷El full (Barcelona, 5 de juliol de 1972), p. 4.

*dissortadament, minoritàries, però crec que poden donar bons fruits. L'any que ve, a "ROSA SENSAT" intentarem trobar nous mètodes en el camp de la Llengua, mitjançant un treball experimental lingüísticopedagògic. Serà quelcom força important i totalment inèdit.*¹⁸

En un apartat titulat "Especialització Pedagògica"¹⁹ es comenta la manca d'aquest tret:

En el "FULL" d'ahir parlàvem de la necessitat que la formació dels ensenyants respongués als diferents nivells pedagògics en què després hauran d'exercir. El Dr. Toro també comparteix aquest criteri.

- Crec que hi ha d'haver una total especialització pedagògica. L'ensenyament preescolar és una cosa totalment diferent de l'EGB. Ara estem malament en tots els aspectes: no hi ha especialització, no hi ha centres de formació, no hi ha centres... Jo mateix estic explicant Psicologia infantil durant tot l'any sense nanos... i quan acaben les classes, jo mateix contribueixo a concedir-los una autorització oficial per a tractar nanos, quan abans no n'han pogut veure...²⁰

Al llarg dels diaris corresponents a l'any 1973, l'Escola d'Estiu, com a informadora i incitadora d'activitats, explica diverses actuacions que sap que s'han portat a terme dins del camp educatiu. Donar-les a conèixer es considera positiu atès que són experiències enriquidores de la realitat pedagògica. Pere Roig ens n'explica una:

Al programa de l'Escola d'Estiu qualifiquem d'"insòlita" l'experiència pedagògica que mostrem en el curs monogràfic "El diari a l'escola". Veiem que, en efecte, mereix aquest qualificatiu tant pel seu naixement com per la seva defunció...

Comença tot amb uns intents a Barcelona, i amb mestres relacionats amb Rosa Sensat, per a llençar una campanya de Premsa per tal que els nens de les escoles llegeixin el diari, facilitant la labor del mestre amb la publicació d'un Butlletí ad hoc on se li facilitaria material que complementés les notícies del diari. La coordinadora de la campanya és una persona, segons sembla, molt lligada amb una Empresa de Publicitat

¹⁸El full (Barcelona, 11 de juliol de 1972), p. 6.

¹⁹El full (Barcelona, 6 de juliol de 1972), p. 8.

²⁰El full (Barcelona, 5 de juliol de 1972), p. 8.

“con contactos en la cumbre”. Tot quedà amb intents. Però cap al novembre de l’any passat se’ns convoca a cinc professionals de la Pedagogia (dos d’ells connectats amb Rosa Sensat) per a notificar-nos que un diari madrileny està interessat en el projecte. Comencen les reunions setmanals. Ens direm GIP (“Grupo de Iniciativas Pedagógicas”). Som nomenats Responsables d’Àrea i de moment som els únics redactors del Projecte amb possibilitat, però, de demanar la col·laboració esporàdica de qui volguéssim.

Nuevo Diario, que és el diari al·ludit més amunt, inicia, doncs, la “promoció” del Projecte “El periódico en clase”.

[...]

*Paral·lelament a tot això s’organitzava a Madrid un equip de monitors que visitaven les escoles i tota mena d’Institucions pedagògiques donant més detalls sobre el Projecte. Els mestres d’aquestes escoles rebran poc temps després un “Folleto de instrucciones” on, després de fer veure les motivacions pedagògiques del Projecte, parla de la seva gestació [...]*²¹

Una vegada explicades algunes notícies al voltant d’aquesta experiència i comentat el fet que no es va poder continuar per causes econòmiques, Pere Roig conclou l’article amb aquests dos paràgrafs:

De la bona acollida del Projecte, n’hem rebut moltes mostres; des de Rosa Sensat (v. l’últim Butlletí interior, pàg. 41) fins als mestres, inspectors i altres càrrecs de l’estament educatiu de Madrid.

*Només una cosa ens preocupa ara: que el projecte no s’aturi. Aprofitem la “pausa” per a corregir, retocar, ampliar, etc. tot esperant trobar nous mitjans de financiació que n’assegurin la continuïtat, en bé de tots.*²²

Un altre tema que és tractat en aquest any és el de la figura del psicòleg. L’article que apareix en el diari de l’Escola d’Estiu té com a idea de fons les ganes de millorar i de lluitar per l’assoliment de l’escola desitjada, temes que es relacionen amb el professional esmentat i

²¹El diari (Barcelona, 11 de juliol de 1973), p. 10.

²²El diari...: op. cit., p. 11.

que van ser tractats en una taula rodona sobre "La funció del psicòleg a l'escola",²³ en la qual van intervenir Caterina Lloret, Maribel Garcia, Núria Silvestre, Carme Àngel i Ramon Prats entre d'altres. Creiem interessant reproduir el fragment següent:

Malgrat totes aquestes limitacions, opina Núria Silvestre, el psicòleg tindria un paper a l'escola que volem i ha de trobar mitjans a curt plaç per anar resolent aquestes contradiccions. Però cal remarcar que el que pot fer ara, no és el que ell hauria d'anar fent a llarg plaç, sinó que moltes de les tasques actuals del psicòleg escolar haurien de ser competència del mestre o d'un equip de mestres i psicòlegs.

Durant aquest dies s'ha vist el paper oficial de l'escola a la societat -transmissió ideològica, selectivitat, etc. El planteig que es fa és que no es vol l'escola com és ara, sinó que la volem o del tot diferent o una alternativa una mica millor. El psicòleg es pot desmarcar mínimament, sembla, i ajudar d'alguna manera a la millora de l'escola, a fer un pas endavant en un ensenyament en certa manera democràtic.

Però, insisteix Caterina Lloret, la contradicció subsisteix, perquè es manté la dicotomia entre el nen que segueix i el nen que no segueix. Igualment perdura el problema del tractament: si se segueix l'oficial, es mantindran les diferències; si és més adequat al nen, 10 nens entre trenta seran tractats per separat pel psicòleg. A més a més, les millors tècniques poden perpetuar les contradiccions de fons. Però aquí el problema del psicòleg s'identifica amb el del mestre. És el problema mateix de l'escola.

Risc d'accentuar les contradiccions, s'objecta, pot portar a l'immobilisme.

Les contradiccions són el lloc de treball. Polaritzar massa les solucions en demandes extraescolars és una acció massa parcial. Cal actuar en funció d'una tàctica de la mateixa escola.

En el fons, es tracta de desllindar i trobar l'equilibri entre on es pot anar a curt plaç i on es pot anar a la llarga. Durant la discussió, aquestes dues perspectives s'han bandejat sovint.

²³El diari (Barcelona, 13 de juliol de 1973), p. 12.

*Una pregunta, repetida insistentment, demana de clarificar cap on s'han d'encaminar els esforços dels mestres: poder disposar de psicòlegs a l'escola, o bé procurar que els mestres tinguin una formació psicològica més forta.*²⁴

L'any 1974 també es donen idees que s'encaminen cap a un tipus d'escola que no és la que existeix: "Hem vist que l'escola està desarrelada del món del treball i que la pretecnologia és l'àrea que fa descobrir al noi, des de la informació laboral fins, per exemple, l'horari. A part d'això, alguns oficis i professions es poden portar a la pràctica a l'escola. Però hem de sortir fora de l'escola per a veure el món del treball. L'escola al carrer! És, encara, una àrea que pot lligar ciència i treball".²⁵

Un altre tema que preocupa i que interessa tractar és el de la selectivitat. Per aquesta raó es porta a terme una taula rodona en la qual, a més d'explicar les raons que justifiquen el rebuig que tenen els docents davant el tema de la selectivitat, intenten trobar solucions:

*En la discussió s'han plantejat una sèrie de punts que caldria discutir concretament de cara a una acció: l'ensenyament preescolar; EGB obligatòria, gratuïta i estatal (fins als 16 anys) i lluita contra la doble titulació; especialització a la universitat; descentralització i autogestió pares-mestres i administració local; aspectes selectius del bilingüisme.*²⁶

Però en el diari de l'Escola d'Estiu d'aquest any s'escriu un article que cal citar atès que tracta directament i de forma clau els diversos temes que preocupen els assistents i organitzadors de l'Escola d'Estiu i els objectius que estan presents en la seva lluita per tal de millorar la situació en què es troben. Sota el títol "Ensenyament Popular Català"²⁷ es diu:

Però a més, l'aparell educatiu de l'Estat espanyol aconsegueix entre nosaltres una funció estratificadora particularment intensa accentuada d'una banda amb una forta selecció social i d'altra banda amb una aguda repressió ideològica que es concreta sobretot en la desvinculació de l'ensenyament de la realitat nacional catalana. L'ensenyament és, en efecte, un vehicle que no es limita al simple desconeixement de

²⁴Id., ib.

²⁵El diari (Barcelona, 10 de juliol de 1974), p. 7.

²⁶El diari...: op. cit., p. 10.

²⁷El diari (Barcelona, 12 de juliol de 1974), p. 10.

la realitat nacional envoltant sinó que és un instrument de deformació d'aquesta realitat. A partir d'aquí el nostre sistema d'ensenyament pot ser definit com un instrument d'alienació nacional.

Una alternativa a aquesta situació hauria d'oposar al classisme l'aspiració a un ensenyament popular i a l'alienació nacional l'aspiració a un ensenyament català, que serveix per analitzar críticament la nostra realitat.

A partir d'aquí s'ha passat a analitzar quines foren les bases d'un ensenyament que acomplís aquestes aspiracions; en resum s'ha arribat a les següents conclusions:

- *Un ensenyament públic vinculat a institucions estatals, municipals, sindicats.*
- *Un ensenyament gratuït i unificat en els graus preescolàr, primari i professional i fins al grau que les necessitats socials permetessin, i que posés l'accent sobretot en un ensenyament professional generalitzat, de contingut crític i científic.*
- *Ensenyament no confessional: ensenyament religiós voluntari lligat a les parròquies.*
- *La difusió d'uns coneixements que analitzessin a fons la realitat econòmica, històrica, social, cultural catalanes.*
- *Escola organitzada com a col·lectiu escolar a càrrec de l'equip d'ensenyants i amb col·laboració de pares i alumnes.*
- *Elaboració democràtica d'uns programes i mètodes que condueixin a un lligam amb el treball i una visió crítica de la realitat envoltant.*
- *Cos d'ensenyants unificat i organitzat en un sindicat únic, autònom i representatiu dels ensenyants.*

En el col·loqui s'ha posat de relleu que ja actualment s'està lluitant per aconseguir un ensenyament popular català, tant quan es lluita per anar acumulant millores quantitatives (més guarderies, més escoles, més sou, més estabilitat...) com sobretot quan es lluita per a la imposició de formes que tendeixen a un nou model

*d'ensenyament (lluita contra la selectivitat o sigui contra les imposicions de la planificació educativa; lluita per un control progressiu del funcionament escolar per part de pares i mestres, per l'ensenyament públic, per una escola lligada a la realitat nacional catalana, etc. etc.).*²⁸

La primera pàgina del primer diari de l'Escola d'Estiu de 1975 dóna a conèixer les ganes i la motivació que els porta a repassar els problemes que es donen i a formular possibles solucions. És a dir, el desig de millora és evident:

*Doncs bé, la X Escola d'Estiu, que coincideix amb els cinc anys d'aplicació de la Llei General d'Educació, està inscrita en una perspectiva ben concreta de canvi democràtic general, en la qual els ensenyants hi són ben presents. Per això ha semblat d'una importància extrema constituir deu grups de treball, en els quals més de 500 mestres analitzaran els problemes principals del sistema escolar actual i n'elaboraran conjuntament una alternativa democràtica. En dies successius el DIARI recollirà bàsicament les conclusions a què vagin arribant aquests grups de treball que creiem que seran el resultat més important d'aquesta X Escola d'Estiu i que volem que arribin a tots els participants.*²⁹

En un altre article es donen idees per tal de portar a terme els seus objectius:

Els elements que valdria la pena de potenciar per tirar endavant aquesta renovació pedagògica a nivell general serien:

- . la formació de mestres, que en part ja fa "Rosa Sensat"*
- . el treball en equip dels mestres i la relació entre l'ensenyament i la vida*
- . la coherència entre l'aplicació d'unes tècniques i el contingut ideològic*
- . que aquestes experiències privades tendeixin i tinguin molt clar que han de generalitzar la renovació pedagògica a totes les escoles i potenciar les condicions polítiques perquè aquesta generalització cap a una escola pública sigui possible.*

²⁸Íd., ib.

²⁹Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 1 de juliol de 1975), p. 1.

*La renovació pedagògica és una tasca que ha de tenir consciència i responsabilitat i que ha de ser impulsada per tots els mestres.*³⁰

En l'últim diari de l'Escola d'Estiu de 1975 es fa un resum dels treballs de grup del tema general, el qual va dirigit a marcar els elements que ha de tenir l'escola que es vol assolir. Diversos són els temes que es tracten: la formació del mestre³¹, control i gestió de l'escola democràtica (continguts i ideologia)³², el problema nacional català a l'escola³³, l'estatut de l'ensenyant³⁴, l'avaluació a la primera etapa³⁵, la programació i les àrees a la segona etapa³⁶, l'avaluació a la segona etapa³⁷, la metodologia a la segona etapa³⁸, els objectius de la segona etapa (autonomia personal i coneixement del medi)³⁹ i l'ensenyament mitjà.⁴⁰

Però abans de començar el resum dels treballs de grup del tema general s'esmenten de forma directa els moviments de renovació pedagògica. Concretament es diu:

Al Tema General de Moviments de Renovació Pedagògica hem acabat la quarta ponència sobre l'experiència de renovació escolar a l'escola privada a nivell d'escoles i de moviment de mestres. L'anterior ponència havia versat sobre la renovació pedagògica a l'escola estatal amb l'experiència de València i l'explicació del Moviment de Cooperació Educativa d'Itàlia. Les conclusions d'aquestes ponències encara no s'han posat en un document col·lectiu i final, donat que es va decidir de reunir les discussions de les dues experiències ja que anaven molt implicades dins d'un projecte d'alternativa pedagògica per a una escola pública, única, laica i gratuïta. S'ha vist la parcialització i limitació del camp de les experiències explicades i també la validesa de l'enfocament d'una renovació lligada a la realitat i possibilitats de cada lloc, tenint clar l'objectiu final d'aquestes experiències.

³⁰Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 4 de juliol de 1975), p. 2.

³¹Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 11 de juliol de 1975), p. 2.

³²Diari...: op. cit., p. 2-3.

³³Diari...: op. cit., p. 3-4.

³⁴Diari...: op. cit., p. 4-5.

³⁵Diari...: op. cit., p. 5-6.

³⁶Diari...: op. cit., p. 6.

³⁷Diari...: op. cit., p. 6-7.

³⁸Diari...: op. cit., p. 7.

³⁹Diari...: op. cit., p. 7-8.

⁴⁰Diari...: op. cit., p. 8.

També es va veure, amb l'exposició de l'experiència italiana, que un moviment de renovació pedagògica com l'MCE que ha sofert una evolució ideològica (pedagogisme, politicisme i etapa de reflexió i d'integració dels dos elements anteriors) ens pot servir de punt de partida.⁴¹

En el primer diari de l'Escola d'Estiu de 1976 ja es deixen clars els sentiments i els objectius que es tenen:

Creiem que, en les circumstàncies que avui viu el país i sense perdre la memòria, val la pena que ens felicitem -amb plena consciència de les dificultats de tot tipus que això comporta- que a l'Escola d'Estiu d'enguany siguem quasi set mil ensenyants. És com un plebiscit per part dels ensenyants a tota una línia de treball portat a terme durant aquests anys; és un clar recolzament a les activitats i orientacions de l'Escola d'Estiu; és també l'expressió de la voluntat que tenen la majoria d'ensenyants d'aquest país de treballar per la renovació de l'escola i pel millorament de l'ensenyament. Tot això en un moment clau per al futur de l'escola, quan ja ha començat un debat i una discussió pública d'alternatives. L'Escola d'Estiu és conscient del moment històric que vivim i seguint en la línia de treball de l'any passat farà sentir la seva veu, que avui representa la d'una gran majoria d'ensenyants de Catalunya, per tal que el futur de l'escola no el decideixin només uns quants, sinó que treballem tots per construir i fer avançar una alternativa democràtica i unitària, que signifiqui una ruptura amb l'escola actual.

Volem també reafirmar la catalanitat de l'Escola d'Estiu tant en la llengua com en els continguts dins l'estima i respecte a la llengua i nacionalitat de tots els companys dels altres pobles de l'Estat espanyol que vénen a conèixer la nostra experiència i el nostre moviment.⁴²

Però cal remarcar que aquesta tasca de renovació no es porta a terme de forma improvisada sinó que, molt al contrari, es planteja canalitzar-la mitjançant un pla de treball sistemàtic que té en compte tant la feina feta altres anys com l'organització dels passos que cal seguir per a la consecució, entre tots i de mica en mica, dels objectius pels quals es lluita des de l'Escola d'Estiu. Les ratlles següents en són un exemple:

⁴¹Diari...: op. cit., p. 1.

⁴²Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 5 de juliol de 1976), p. 1.

La temàtica de tot aquest debat no podria ser altra que la Nova Escola Pública que en document de treball va ser presentada per l'11 Escola d'Estiu.

El treball d'enguany té dues vessants:

1. Difusió, discussió i aportació de les esmenes necessàries al document de la X Escola d'Estiu, tenint en compte el debat obert durant el curs que ara s'acaba, per tal d'arribar a la redacció d'un document més breu i precís que sintetitzi i expressi les línies mestres del document de l'any passat. El text definitiu haurà de ser sotmès a votació en l'assemblea final.

2. Aprofundiment del document de treball de l'any passat a partir dels quinze grups de TEMA GENERAL, més els suggeriments de tothom que hi vulgui participar a través dels mitjans de difusió que funcionaran durant l'Escola d'Estiu i també a partir del debat general que de diferents maneres s'estructurarà els dos darrers dies per tal que cap dels participants a l'Escola d'Estiu quedi fora de la problemàtica del TEMA GENERAL.

Enguany pretenem fonamentalment anar delimitant els passos que ja des d'ara podem anar fent per aproximar-nos cap a la Nova Escola Pública.

L'organització de l'Escola d'Estiu fa una crida a tots els assistents a comprendre la importància política del TEMA GENERAL, i per tant a participar-hi activament:

- . presentant esmenes, si es considera oportú, al text de l'any passat*
- . treballant en els grups d'enguany*
- . llegint i discutint els resultats dels diferents grups que seran oportunament exposats*
- . participant activament en el treball col·lectiu dels dos dies finals.*

*El TEMA GENERAL és l'aportació dels professionals de l'ensenyament a tots els altres ciutadans de Catalunya interessats en l'educació per contribuir a una de les tasques col·lectives que tenim per endavant: REFER L'ESCOLA.*⁴³

Per tal que aquests objectius es facin realitat expliquen, a continuació, el funcionament del Tema General,⁴⁴ la formació ideològica personal i social,⁴⁵ l'organització i finançament del sistema educatiu,⁴⁶ la catalanitat de l'escola,⁴⁷ el moviment i sindicat de treballadors de l'ensenyament,⁴⁸ el pas de l'escola privada a l'escola pública,⁴⁹ el pas de l'escola estatal a l'escola pública,⁵⁰ l'escola no selectiva,⁵¹ la llar d'infants,⁵² el parvulari,⁵³ 1a. etapa d'EGB,⁵⁴ 2a. etapa d'EGB,⁵⁵ tronc comú,⁵⁶ educació especial,⁵⁷ formació del mestre⁵⁸ i gestió dels centres i associacions de pares.⁵⁹ Aquests temes també són tractats en altres diaris de l'Escola d'Estiu de 1976.

També es dona l'oportunitat als participants de l'XI Escola d'Estiu de fer esmenes al document "Per una nova Escola Pública" de la X Escola d'Estiu mitjançant un imprès⁶⁰ que es proporciona a la Secretaria del Tema General.

Hi ha persones que fan esmenes i les presenten als organitzadors. En el *Diari de l'Escola d'Estiu* de 14 de juliol de 1976⁶¹ és on es comencen a transcriure les correccions presentades aquell mateix any al document "Per una nova Escola Pública". Per tal de poder-

⁴³*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 6 de juliol de 1976), p. 8.

⁴⁴*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 5 de juliol de 1976), p. 2.

⁴⁵*Diari...*: op. cit., p. 3.

⁴⁶*Id.*, ib.

⁴⁷*Diari...*: op. cit., p. 4.

⁴⁸*Id.*, ib.

⁴⁹*Diari...*: op. cit., p. 4-5.

⁵⁰*Diari...*: op. cit., p. 5.

⁵¹*Id.*, ib.

⁵²*Diari...*: op. cit., p. 6.

⁵³*Diari...*: op. cit., p. 6-7.

⁵⁴*Diari...*: op. cit., p. 7.

⁵⁵*Diari...*: op. cit., p. 7-8.

⁵⁶*Diari...*: op. cit., p. 8.

⁵⁷*Diari...*: op. cit., p. 8-9.

⁵⁸*Diari...*: op. cit., p. 9.

⁵⁹*Diari...*: op. cit., p. 9-10.

⁶⁰*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 7 de juliol de 1976), p. 1.

⁶¹*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 14 de juliol de 1976), p. 7-9.

nos adonar de com eren les esmenes, tant en l'aspecte formal com en el contingut, podem constatar que a la introducció, per exemple, es proposa:

en el darrer paràgraf, al final

on diu: ...al servei de tots

que digui: ...al servei de la comunitat. Aquesta Escola Pública exigeix la conquesta a partir de la ruptura democràtica, d'un marc de llibertats on les diferents regions i nacions de l'Estat espanyol puguin decidir el seu futur.⁶²

En el següent diari no només es continuen transcrivint les esmenes⁶³ que es van presentant sinó que també apareixen les esmenes a la totalitat.⁶⁴ Un exemple d'aquestes últimes és la següent:

II. Referida a la introducció i als punts 1 i 3.

Que digui: És ben clar que l'escola que volem només serà possible en el marc d'una societat democràtica havent enderrocat la dictadura i havent assolit una situació de plenes llibertats on sigui possible donar la paraula al poble, negada des de fa tant de temps. El primer de tot ha de ser la convocatòria d'una assemblea constituent catalana- així com a la resta de l'Estat espanyol- on es pugui decidir lliurement: -el govern que volem i les relacions amb la resta de l'Estat; el dret de totes les nacionalitats a disposar d'elles mateixes, l'autodeterminació. - Les mesures que han de satisfer les exigències democràtiques i les necessitats dels treballadors en el terreny de l'ensenyament i als altres serveis socials, la fi de la repressió, la dissolució dels cossos repressius i dels tribunals especials i la defensa de tot allò que s'aconsegueixi.

Sols una lluita conjunta i solidària a tot l'Estat espanyol per part de totes les forces socials interessades, aliades amb els treballadors per la instauració d'un govern provisional dels treballadors, de llurs propis partits, recolzant totes les organitzacions del moviment obrer i popular podrà resoldre aquestes necessitats.⁶⁵

⁶²Diari...: op. cit., p. 7.

⁶³Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 15 de juliol de 1976), p. 3-5.

⁶⁴Diari...: op. cit., p. 5-6.

⁶⁵Diari...: op. cit., p. 5.

I també es fan aportacions al document "Per una nova Escola Pública". Un exemple d'aquestes aportacions és el següent:

Els assistents a la comunicació sobre medicina i educació sanitària a l'escola, hem vist la necessitat d'incloure dins l'alternativa d'una Nova Escola Pública el punt de la sanitat a l'escola (educació sanitària, medicina preventiva, consciència dels mestres, pares), i per això proposem: A) La consideració de la sanitat escolar com a tema general de l'Escola d'Estiu del 1977. B) L'organització de curssets i seminaris periòdics; divulgació del tema a diferents publicacions (Perspectiva Escolar, Cuadernos de Pedagogía, etc.); la proposta al Col·legi Oficial de Metges de col·laboració en el plantejament de possibles solucions al pla sanitari i a l'escola; la inclusió de l'àmbit de sanitat escolar dins els programes de les escoles de formació del professorat; la conscienciació popular a través d'entitats cíviques com associacions de veïns, centres socials, etc., de cara a demanar als organismes oficials que assumeixin relament aquesta tasca.⁶⁶

Ens els diaris de l'Escola d'Estiu de 1977 també apareixen notícies que porten implícita aquesta idea de millora i de lluita per l'assoliment d'un tipus determinat d'escola. Una d'aquestes notícies, per exemple, fa referència a l'etapa de llar d'infants⁶⁷ en la qual s'expliquen els problemes d'aquesta etapa concreta i la divisió que segueixen els cursos que ofereix l'Associació de Mestres Rosa Sensat; els organitzadors, a més, estan contents de poder comptar amb aportacions d'experiències de guarderies de fora (d'Itàlia i França).

Creiem important remarcar el fet que un dels diaris d'aquest any expliqui la trajectòria i la lluita que ha continuat i protagonitzat l'Associació de Mestres Rosa Sensat:

Rosa Sensat, entitat privada amb vocació de servei públic, ha fet camí durant dotze anys amb moltes dificultats. La seva força ha estat el suport dels mestres ja que Rosa Sensat no són solament els qui hi treballen a plena jornada, sinó els milers de col·laboradors que en els seminaris, estudis, publicacions, etc. hi treballen, i, en certa manera, tots els assistents als cursos i Escola d'Estiu són també Rosa Sensat pel suport

⁶⁶Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 16 de juliol de 1976), p. 1.

⁶⁷Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 6 de juliol de 1977), p. 1-2.

que donen amb la seva presència i amb el seu reconeixement que l'obra de Rosa Sensat els interessa.

Rosa Sensat ha passat a ser una entitat pública on es troben els mestres i tots els corrents de mestres; la seva independència de partit li permet prendre una postura oberta, crítica, dintre d'una línia de progrés que sí és d'esquerres; ha permès un aglutinament de l'estament dels mestres i poder tenir una força enfront els poders oficials especialment els educatius; ha treballat per recuperar i reafirmar la catalanitat de l'escola; ha promogut els documents de l'Escola d'Estiu 1975 i 1976 per una Nova Escola Pública Catalana assenyalant unes fites de política educativa.

I finalment Rosa Sensat desitja poder col·laborar amb la Conselleria de Cultura de la Generalitat per la planificació educativa a Catalunya i per la creació de l'escola catalana en concret. Avui, però, continua apoiant-se amb la seva força de base que sou vosaltres, els mestres.⁶⁸

Els organitzadors de l'Escola d'Estiu se senten orgullosos i contents per la col·laboració de persones estrangeres a l'Escola d'Estiu, perquè l'Escola i els seus participants s'enriqueixen amb les seves aportacions:

PARTICIPACIÓ DE M. LEGRAND A L'ESCOLA D'ESTIU

M. Legrand, cap d'investigació de l'Institut Nacional de Recherche et Documentation Pédagogique de Paris ha participat a diversos actes de la 12a Escola d'Estiu: ha assistit a reunions dels professors de Ciències, on la seva presència ha ajudat a fer una anàlisi sobre els temes: Què és el que provoca la necessitat de conèixer, què dona peu a un esperit crític i a un pensament hipoteticodeductiu. L'anàlisi ha estat feta des de diversos punts de vista -psicològic, sociològic, epistemològic i pedagògic- i ha contribuït a aclarir per què cal ensenyar ciències, què cal ensenyar-hi i com s'han d'ensenyar.

Finalment, va donar una conferència, el dia 6, sobre "L'educació nova i les seves ambigüitats".⁶⁹

⁶⁸Diari...: op. cit., p. 3.

⁶⁹Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 12 de juliol de 1977), p. 3.

També aquest any es parla i hi ha una preocupació sobre la formació professional:

Enguany aquest sector ha donat a l'Escola d'Estiu un salt qualitatiu: la presència de quatre cursos dedicats a branques tecnològiques específiques ha suposat la incorporació de professors d'aquestes branques a les tasques pedagògiques.

Aquest fet és encara important amb perspectiva de futur. L'objectiu d'unificació de l'ensenyament mitjà actualment bifurcat en BUP i FP exigeix superar l'actual divisió entre teoria i pràctica, exigeix també la col.laboració de tot el professorat implicat.

Paral·lelament als aspectes pedagògics hi ha cursos on es planteja el marc de gestió de centres i de política educativa pel que fa a l'FP i en la perspectiva d'aquest tronc comú de l'ensenyament mitjà.

S'ha comptat també amb la participació de professionals de l'FP italians (de la Lombardia) i amb la visita de professors d'universitats laborals amb els quals ens hem informat i hem obert futurs camins de col.laboració. La projecció futura de tot aquest treball s'ha trobat en la col.laboració Agrupació d'Ensenyants d'FP de Catalunya-ICE de la UPB, marc d'enquadrament i de realització de la tasca de renovament pedagògic i d'esboç d'una nova política educativa a l'FP, la qual caldrà continuar amb la perspectiva d'aquest projecte de tronc comú que tenim entre mans.⁷⁰

L'Escola d'Estiu de 1978 continuava amb un objectiu clar:

No és endebades que el Tema General d'enguany es centra en l'Escola Catalana. Qualsevol explicació hi sobra.

Tenim ja uns instruments jurídics aprovats sobre la utilització del Català a l'Escola. Ara comença la feina de posar-los a la pràctica. Vet aquí l'objectiu de l'intercanvi d'experiències sobre el que s'ha fet fins avui, mig d'amagat, sobre la introducció del català i de l'ensenyament en català a les nostres escoles. Vet aquí, també, l'objectiu de la reflexió del Tema General sobre l'ensenyança mitja.⁷¹

⁷⁰Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 14 de juliol de 1977), p. 2.

⁷¹Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 4 de juliol de 1978), p. 1.

Tanta importància té voler fer una Escola Catalana que es transcriu al diari un article de *Perspectiva Escolar* que es titula "Escola Catalana"⁷² i que pertany a la revista número 26 del juny de 1978.

Seguint aquest tema i relacionant-lo directament amb l'ensenyament mitjà català s'arriben a donar els elements que es creuen primordials i que s'han de seguir:

Totes les matèries intenten partir d'unes mateixes bases:

- . entroncar amb la tradició pedagògica catalana*
- . basar-se en la nova pedagogia i en els coneixements científics actuals de cada matèria*
- . superar la distinció entre teoria i pràctiques*
- . tenir en compte la interdisciplinarietat que faci superar les visions parcials de les assignatures*

I, finalment, tots, intentem assolir uns mateixos objectius generals:

- . un ensenyament mitjà català, científic i popular*
- . un ensenyament mitjà arrelat a la realitat cultural i lingüística dels Països Catalans*
- . i un ensenyament mitjà programat, gestionat i controlat des de cadascun dels Països Catalans.*

A la sessió final prevista per divendres dia 14 hi haurà una sessió conjunta de conclusions globals: objectius de l'ensenyament mitjà català i programa de treball immediat.⁷³

⁷²Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 5 de juliol de 1978), p. 1.

⁷³Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 7 de juliol de 1978), p. 1.

I molts d'altres són els articles que ens donen a conèixer les idees per les quals es lluita i que són les que els agradaria que formessin la base i les arrels de l'escola que desitgen. Entre d'altres podem destacar "Per una Escola Catalana"⁷⁴ escrit per Pere Fortuny i Lluís López del Castillo, Anna M. Roig i Josep M. Masjuan són els autors de "Gestió dels Centres Escolars"⁷⁵ i Jordi Vives i Montserrat Company parlen per primera vegada a l'Escola d'Estiu de la problemàtica de dos temes molts importants: "Cultura i Immigració".⁷⁶

En aquest últim acte que hem citat, Jordi Vives i Montserrat Company ens diuen:

Volem arribar a una escola catalana i en català que reculli la realitat actual catalana, entenent per aquesta una societat formada per les diferents aportacions culturals, veiem que cal un procés transitori davant del qual ens plantejem els interrogants següents:

- . *Què entenem per continguts catalans*
- . *Contingut català i llengua catalana, dues qüestions diferents a resoldre*
- . *Continguts de classe*
- . *Realitat del llibre de text. Vocabulari científic bàsic. Neologismes*
- . *Pràctica metodològica concreta i els seus condicionants (nombre de nens per classe, escola privada o estatal, nombre d'alumnes de parla diferent, barris, realitats concretes*
- . *Relació cultura immigrant-cultura catalana. Partir de la realitat, aprofitant tots els elements possibles de la mateixa és l'única metodologia possible.*⁷⁷

Durant l'any 1979 es continua treballant per l'Escola Catalana i potenciant-la, i se'ns diuen alguns dels motius:

⁷⁴Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 10 de juliol de 1978), p. 1.

⁷⁵Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 12 de juliol de 1978), p. 1.

⁷⁶Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 11 de juliol de 1978), p. 1-2.

⁷⁷Diari...: op. cit., p. 1.

Perquè són Escoles d'Estiu de la Generalitat tindran totes una part comuna i una part peculiar. Serà comú a totes elles un Tema General sobre Catalunya a l'escola i oferir cursos del reciclatge oficial de català. No cal que en glossem l'oportunitat. Precisament aquests dies estem vivint sota la impressió desconcertant dels recels, pors i oposició no racional a un Estatut, el de Sau, que ens ha de permetre fer una bona escola catalana. Treballarem, malgrat tot, per ser fidels al nostre poble i enfortir els senyals de la nostra identitat entre els quals hi ha la llengua i la cultura catalanes.⁷⁸

El Tema General s'anomena, concretament, "Catalunya a l'Escola" i són diversos els temes i interrogants que es plantegen:

Com estudiarem el medi natural a l'escola de cada comarca? I l'agricultura des del Penedès o la Plana de Vic? I el feudalisme des del Vallès o l'Empordà? I les nostres formes de govern? I el treball en el nostre segle?

Vet aquí una bona pila de material que haurà de servir per fer les noves programacions catalanes i amb aquest objectiu serà presentat a la Generalitat al final de la correguda, per tal que ella l'assumeixi com en els anys trenta assumia els resultats de la Setmana Final de l'Escola d'Estiu.⁷⁹

Un altre aspecte important i remarcable de l'Escola d'Estiu de 1979 va ser la xerrada d'Angeleta Ferrer i Sensat, la qual donà algunes orientacions que poguessin ajudar en la lluita per la renovació i poder millorar, així, la realitat pedagògica. Una mostra de l'impacte que provocà el contacte amb aquesta educadora són les paraules següents:

Acabo d'arribar de l'acte inaugural de la catorzena Escola d'Estiu.

L'Angeleta Ferrer m'ha trasbalsat.

L'any passat en Pau Vila també em va trasbalsar.

Què ho deu fer, això?

⁷⁸Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 2 de juliol de 1979), p. 1.

⁷⁹Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 3 de juliol de 1979), p. 1.

L'Angeleta Ferrer ha dit coses que en principi semblaven d'un altre temps. Empra mots que en aquests temps que corren semblen un xic desplaçats.

Malgrat això, però, tots els mestres hem vibrat molt, moltíssim. Ella ha estat la més aplaudida. La majoria de mestres, inclosos els molt joves que hi havia, escoltaven amb gran atenció, amb molta atenció. I repeteixo: ha estat la més aplaudida.

Què ho deu fer, això?

Ella ha parlat de feina, feina ben feta, de dedicació a una sola cosa, de fer la tasca amb il·lusió, de danses i cants, de treballar amb interès, veure, observar i comprendre el que tens entre les mans (en el nostre cas, els nens).

La feina ben feta, treballar...

Evidentment, els temps canvien; la vida és canvi constant, però mentre no es demostrï el contrari, perquè la vida canviï per millorar és necessari el treball ben fet.

Ara sembla que això no es doni massa.

Potser tothom el que desitgem és poder fer la nostra feina ben feta, poder canviar per millorar la nostra societat, tenir la certesa que la teva tasca serveix.

Potser per això tots hem aplaudit molt fort.

L'Angeleta és una noia jove que ha dit coses a la gent jove, en Pau Vila és un noi de 83 anys.

La feina ben feta...

Sentir que serveixes...

Angeleta Ferrer, fins a la quinzena Escola d'Estiu.⁸⁰

---

⁸⁰*Diari...: op. cit., p. 2.*

Una àrea que també es vol millorar és la de la formació professional, per això es fa el curs de Planificació Nacional de la Formació Professional. Al diari escriuen un petit article en el qual, entre d'altres aspectes, es comenta:

Entre les idees que pensaven tirar endavant, Conxa Comas ha remarcat la necessitat d'orientar l'alumne, d'informar sobre els llocs de treball existents, incidir en la problemàtica dels aprenents i estar present al Claustre per tal d'aixecar la qualitat de l'ensenyament.

S'ha remarcat també la necessitat que l'Ajuntament participi en l'elecció de les especialitats dels centres, i també la necessitat de crear comissions comarcals amb els regidors d'ensenyament per tocar aquest i d'altres problemes.⁸¹

Altres articles interessants són "Escola Rural",⁸² "De l'Escola Privada a l'Escola Pública",⁸³ "Tema General: Tractament de la Llengua a l'Escola",⁸⁴ i "Tema General: Els continguts catalans a l'Escola".⁸⁵

3.1.1.2 Diverses llengües. La importància de la llengua

Al llarg de tots els diaris consultats apareixen reflexions, comentaris i actes que tenen com a tema central la llengua. La primera referència a aquest tema apareix l'any 1969 quan Maria Rúbies comenta els records que té sobre la primera Escola d'Estiu a la qual va assistir, la del 1966, i ens diu:

Però l'impacte més fort i definitiu me'l va produir l'encontre amb el català, emprat amb normalitat en aquell nivell on jo només havia conegut el castellà i el francès. Això va resultar encaramés reconfortant.⁸⁶

⁸¹Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 5 de juliol de 1979), p. 3.

⁸²Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 6 de juliol de 1979), p. 1.

⁸³Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 9 de juliol de 1979), p. 1.

⁸⁴Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 11 de juliol de 1979), p. 1.

⁸⁵Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 12 de juliol de 1979), p. 1.

⁸⁶Diari de l'Escola d'Estiu "Alexandre Galí" (Barcelona, 9 de juliol de 1969), p. 1.

Ja l'any següent, 1970, a l'apartat del diari anomenat "Col·laboracions", comença a notar-se el desig de fer aflorar el català. Ens referim a l'article de Joan Solà que té com a títol "Per què els nostres mestres han de conèixer bé el català" i comença així: "Aquests últims anys s'ha posat de moda la lingüística, no solament al nostre país (amb uns quants anys de retard), sinó arreu del món. Al nostre país, a més a més, hi ha un nou i decidit moviment de reivindicació del català i d'estudi dels problemes del bilingüisme. Els mestres hem de tenir la idea clara que això respon a fets psicològicament, lingüísticament i pedagògicament importants".⁸⁷ El text es divideix en dos apartats, "El Pensament i el Llenguatge"⁸⁸ i "La Llengua Materna i el Bilingüisme",⁸⁹ que porten tot seguit a la següent conclusió: "De tot això que hem dit es desprèn (ara ja no caldria dir-ho) que el mestre ha de tenir una sòlida formació en aquella llengua que vol ajudar a consolidar en el nen, i que ha de tenir idees clares referentment a les semblances i dissemblances (lèxiques, fonològiques, prosòdiques, semàntiques, morfològiques i sintàctiques) entre aquesta llengua i les altres, per tal que no sigui ell mateix un model d'aquell aiguabarreig lingüístic que vol evitar en l'infant".⁹⁰

Aquest mateix any es rep una carta d'un alumne, la qual porta a explicar de forma clara i sense deixar cap dubte quina és la posició de l'Escola d'Estiu. Creiem interessant transcriure la carta i la resposta per tal d'adonar-nos de la posició que envers la llengua prenia l'Escola d'Estiu el 1970:

CARTA D'UN ALUMNE:

Llegué hace un mes a Cataluña atraída por el gran sentido de responsabilidad de sus habitantes. Con gran satisfacción he podido comprobar personalmente que ese sentido de responsabilidad y conciencia de que tiene fama Cataluña es una verdad que he querido hacer mía. Con la ilusión de integrarme en él y en la forma de ser de Cataluña, vine a la Escuela de Verano. Ahora, cuando ya estamos en el tercer día me doy cuenta de que, a causa de la lengua que todavía no he tenido tiempo de aprender, me siento marginada de este mundo, en el que quiero integrarme. ¿Verdad que es un problema que podríamos considerar? ¿No habrá una solución distinta de las ensayadas hasta ahora?

⁸⁷Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p. 13.

⁸⁸Id., ib.

⁸⁹Recull...: op. cit., p. 13-14.

⁹⁰Recull...: op. cit., p. 14.

RESPOSTA DE LA COMISSIÓ D'ESCOLA D'ESTIU 1970:

Una maestra nos ha entregado esta carta; nos parece reflejar una dificultad de varias personas. Nos preocupan sus interrogantes finales y nos parece que tenemos que buscar la solución apropiada a cada caso.

Aquí intentaremos exponer las intenciones y los límites en que nos movemos.

La inmensa mayoría de los asistentes a la Escuela de Verano son personas que en su vida no han tenido la posibilidad de asistir a una clase en su lengua propia.

L'Escola d'Estiu intenta dar esta posibilidad porque nos parece que una de las condiciones indispensables de la Escuela es ésta: que las personas puedan poner en la escuela toda su vida, y, por tanto, su lengua. Buscamos una Escuela, una Pedagogía que sea adecuada a nuestra realidad y la buscamos con este instrumento nuestro.

Pero entre nosotros hay personas que no entienden el catalán, quieren conocer nuestro trabajo y asimilarlo. No cabe duda que tendrán que hacer un esfuerzo suplementario; como el que nos toca hacer a nosotros cuando nos adentramos en las fuentes francesas o inglesas para enriquecernos con la experiencia de otras culturas.

El problema es: cómo podemos ayudar estos días a las personas que no entienden el catalán para que hagan este esfuerzo suplementario; las soluciones que se han insinuado son:

- buscar cuales son las personas que tienen este problema*
- que los profesores articulen mejor en clase*
- adelantarse a hacer la traducción de los conceptos clave*
- asegurarse que lo han entendido todo bien*
- colocarse al lado de los que tienen dificultad y ayudarles con la traducción*

En especial los que vienen de regiones monolingües tienen que perdonarnos el que no sepamos encontrar una solución. Nos sucede que nosotros ya de pequeños estamos acostumbrados a hacer el esfuerzo de comprender una segunda lengua y no nos damos cuenta del enorme esfuerzo que tienen que hacer los que ya mayores se enfrentan con él por primera vez.⁹¹

Dos anys més endavant, Mireia Montané (professora del curs de Didàctica de la Llengua) ens comenta, mitjançant l'article "La nostra maltractada Llengua", les seves reflexions sobre l'assignatura de llengua:

Amb això, amb aquesta importància donada al "continent", pot perdre's "contingut", però això em sembla bé. Crec que la funció dels professors d'aquestes matèries és la de donar una metodologia de treball intel·lectual, i no pas "contingut". N'és un altre objectiu immediat el crear un esperit crític en els alumnes: se'ls ensenya a agafar informació críticament. Es comprèn que l'aparició d'aquest esperit crític en les institucions escolars sigui font de problemes. Jo dic als meus alumnes que aplicar aquests ensenyaments pot crear-los-hi serioses complicacions. En un primer estadi, l'ensenyament de la Llengua, segons aquestes concepcions, fa aparèixer un cert "entusiasme"; després pot passar -i ha passat- que el mestre innovador sigui rebutjat pels seus propis companys i, encara més, per la direcció del centre, acabant-se el procés amb el seu acomiadament... Vist des de la banda del nen, la cosa tampoc no és massa encisadora: pot aconseguir-se que s'enfronti ràpidament amb la societat que l'envolta... Com a conclusió de tot això, pot afirmar-se que la Llengua s'ha convertit en una assignatura cruel.⁹²

L'any 1973 apareix al diari de l'Escola d'Estiu un article⁹³ força llarg sobre "Didàctica del català...? Didàctica del llenguatge...?". Es divideix en els següents apartats: l'ensenyament i la reeducació de l'ortografia, el català i el castellà bàsics comparats (problemes d'interferència), l'ensenyament del català com a segona llengua, la literatura catalana a l'escola i l'ensenyament de la morfosintaxi. L'article s'introdueix amb les paraules següents:

⁹¹Recull...: op. cit. p. 82.

⁹²El full. (Barcelona, 11 de juliol de 1972), p. 6.

⁹³El diari (Barcelona, 13 de juliol de 1973), p. 2-9.

A Catalunya no podem parlar en abstracte d'ensenyament del llenguatge a l'Escola; cal concretar:

- *llenguatge català*

- *llenguatge castellà*

amb tota la complexitat tècnica que això comporta aplicat per uns mateixos mestres a uns mateixos nens, i amb totes les implicacions socioetcètera que conté.

L'equip que treballem l'aspecte LLENGUATGE CATALÀ us volem oferir aquí "com en facsímil", algunes maneres concretes de treballar certs temes d'aquest llenguatge.⁹⁴

A l'article "Els mestres de Catalunya davant de la qüestió nacional i la llengua catalana",⁹⁵ Josep M. Masjuan i Codina ens ofereix cinc taules en les quals ens informa sobre: taula 1, la llengua parlada normalment entre els nascuts a Catalunya i els immigrants professionals; taula 2, escriptura correcta de la llengua catalana entre els dos grups; taula 3, organització política desitjable quant a les relacions entre Catalunya i l'Estat espanyol segons aquests dos grups; taula 4, consideració adequada que hauria de tenir la llengua catalana segons aquests dos grups i taula 5, idioma amb què els nens haurien d'aprendre a llegir i a escriure per primera vegada segons aquests dos grups. D'aquestes taules, se'n desprenen les següents constatacions:

1. La utilització del català com a llengua de parla corrent no és pas generalitzada entre tots els mestres nascuts a Catalunya, i com era més d'esperar només una mínima part dels immigrants professionals utilitzen el català normalment.

2. L'escriptura correcta del català és rigorosament minoritària. Les conseqüències que se'n deriven de cara a l'escola primària són prou manifestes.

3. Els professionals de l'ensenyament són més sensibles a la problemàtica catalana quan comporta implicacions pedagògiques. Tant en el cas dels mestres d'origen català com en els immigrants els percentatges d'acceptació de la llengua

⁹⁴*El diari...*: op. cit., p. 2.

⁹⁵*El diari* (Barcelona, 5 de juliol de 1974), p. 2-4.

materna com a llengua d'aprenentatge primer, són més elevats que no pas quan es tracta d'un reconeixement més general del català, i més encara quan es tracta d'un plantejament polític més ampli.

4. Tot i essent certa l'afirmació anterior, no podem pas dir que estigui acceptat de forma general el principi, pedagògicament indiscutible, de la conveniència, de cara al desenvolupament de l'educand, de l'aprenentatge en llengua materna.

5. Referint-nos específicament a les tres últimes taules que expressen opinions, podem observar com la diferència entre els mestres d'origen català i els mestres immigrants és realment significativa. Aquesta constatació és important si tenim en compte els canals de reclutament sobretot dels mestres de l'escola pública.

6. El que hem afirmat en la conclusió 3, pot ser matisat i se'n poden extreure conseqüències polítiques importants: mentre els mestres immigrants professionals, en les tres taules, manifesten una clara dominància cap a la postura de no acceptació de la realitat catalana, en els mestres d'origen català observem el següent fenomen: És més probable trobar-se un mestre d'origen català que estigui disposat a defensar la llengua materna com a llengua de primer aprenentatge que el cas contrari; també és més probable -encara que en menys proporció- trobar-se un mestre d'origen català disposat a defensar la conveniència de l'oficialitat de la llengua catalana, però en canvi és pràcticament igualment probable trobar-se un mestre d'origen català amb opinions polítiques centralistes que autonòmiques, entenent per tals les que superen una simple regionalització administrativa.

Sense voler donar a les dades un valor màgic que no tenen, sembla que el problema queda plantejat i consegüentment el debat obert!⁹⁶

I són diversos els articles que parlen sobre la llengua. Entre d'altres, podem citar el de Marta Mata, titulat "Fonologia catalana i aprenentatge de lectura i escriptura";⁹⁷ s'explica com va anar el Debat sobre Cultura Catalana;⁹⁸ Ernest M. Sabater i Joaquim Arenas, en l'apartat

⁹⁶El diari...: op. cit., p. 4.

⁹⁷El diari. (Barcelona, 10 de juliol de 1974), p. 4-5.

⁹⁸El diari...: op. cit., p. 9.

“La plana dels lectors” escriuen un article⁹⁹ informatiu sobre l’extensió de l’ensenyament del català per districtes.

L’any següent es parla sobre “El problema nacional català a l’escola”. En un primer moment s’explica la “situació”¹⁰⁰ i després es fa referència als “plantejaments psicolingüístics i els sociolingüístics”.¹⁰¹ Aquests dos apartats són els que tracten, explícitament i clarament el tema de la llengua. En el primer apartat es fa un breu repàs històric, s’explica la situació actual i s’acaba dient: “Aquesta reivindicació creixent ha comportat per una banda un augment de certes actituds oficioses permissives, que no han impedit una pràctica escolar d’ensenyament en català i del català, una mentalització progressiva de pares i mestres, una intensificació dels treballs i investigacions en el terreny tècnic de la didàctica”.¹⁰² El segon apartat explica la següent afirmació: “Els plantejaments científics de la psicolingüística tendeixen a donar importància a la formació del nen en la pròpia llengua per aconseguir una correcta formació psíquica i lingüística, i els plantejaments de la sociolingüística diuen que a un procés de democratització correspon un procés de normalització de la llengua”.¹⁰³

Al 1977 es continuen tractant diversos elements relacionats amb el tema de la llengua. Creiem interessant destacar que en l’apartat dedicat a la 1a etapa d’EGB es comenten els següents aspectes:

I destacaríem aquest any la importància i la cohesió que s’ha donat al conjunt de cursos de llengua. De fet, a totes les Escoles d’Estiu ha anat quedant constància del treball de llengua que es realitza a “Rosa Sensat” d’una manera prioritària durant l’hivern.

Tenint en compte la situació de contacte de llengües al nostre país i que la nova situació sociopolítica ens permet enfrontar-nos cara a cara amb el problema de la llengua i els continguts nacionals a l’escola, oferim cursos de diferents tipus:

⁹⁹El diari...: op. cit., p. 10-11.

¹⁰⁰Diari de l’Escola d’Estiu (Barcelona, 4 de juliol de 1975), p.4-5.

¹⁰¹Diari de l’Escola d’Estiu (Barcelona, 9 de juliol de 1975), p. 3.

¹⁰²Diari de l’Escola d’Estiu (Barcelona, 4 de juliol de 1975), p. 5.

¹⁰³Diari de l’Escola d’Estiu (Barcelona, 9 de juliol de 1975), p. 3.

a) *Cursos on es plantejarà el fet de la catalanització de les escoles tenint en compte la diferent tipologia.*

b) *Programació general de llengua a tota la primera etapa amb planteig del paper que hi ha de jugar segons si la majoria és catalanoparlant o no.*

S'hi podria incloure, tot i que pertanyen a d'altres cursos: Morfosintaxi, Biblioteca escolar, Didàctica del llenguatge, Didàctica de l'ortografia, Expressió i creativitat.

c) *Fonologia i aprenentatge de lectura i escriptura, amb material preparat per a les dues llengües.*

d) *Català segona llengua per a escolars castellanoparlants.*¹⁰⁴

L'any 1979, en el Tema General "Catalunya a l'Escola", es torna a tractar aquest àmbit:

*També és Tema General la dedicació a millorar i adequar el tractament de la llengua a l'escola tot just començat aquest curs. Estrenem programes de la Generalitat; com ens van a cadascuna de les nostres comarques? com hi podem tenir en compte les nostres formes vives, el nostre folklore local, els nostres costums? I quines possibilitats hi ha d'arribar a fer l'escola en català a cada lloc? I la formació dels mestres, quin abast i quina qualitat té? I quina hauria de tenir? I com? Ja portarem totes les experiències, les opinions i les donarem a la Generalitat.*¹⁰⁵

A part dels articles que van apareixent en els diversos diaris de l'Escola d'Estiu i dels quals ara n'hem ofert una mostra, també s'anuncien activitats que estan relacionades amb l'àmbit de la llengua, i no necessàriament sobre la llengua catalana. Alguns d'aquests actes són els següents: la conferència "Informe dramático sobre la lengua gallega"¹⁰⁶ a càrrec de Xesús Alonso Montero; taula rodona sobre "El Bilingüisme. Problemes teòrics i pràctics"¹⁰⁷ amb la participació de F. Vallverdú, V. Aracil, X. Alonso i M. Mata; conferència sobre "La situació general de la llengua catalana i el seu ensenyament a l'escola"¹⁰⁸ per Antoni Badia

¹⁰⁴ *Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 8 de juliol de 1977), p. 1-2.

¹⁰⁵ *Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 3 de juliol de 1979), p. 1.

¹⁰⁶ *El diari* (Barcelona, 3 de juliol de 1973), p. 7.

¹⁰⁷ *El diari...*: op. cit. p. 8.

¹⁰⁸ *Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 1 de juliol de 1975), p. 8.

Margarit, Joan Triadú i Marta Mata; s'anuncia un "Recital de cançó catalana";¹⁰⁹ "Cançó catalana";¹¹⁰ "Homenatge a García Lorca. Cançó andalusa";¹¹¹ "Informe sobre llengües no oficials a l'Estat Espanyol";¹¹² "Educació bilingüe"¹¹³ pel Prof. Verdoodt (President del Comité Internacional de Sociolingüística); taula rodona sobre "Anàlisi del decret sobre el català i informació del servei d'ensenyament del català de la Generalitat de Catalunya";¹¹⁴ la conferència "Problemes de sociolingüística (I): País Basc".¹¹⁵

3.1.1.3 Teoria i pràctica

El tema sobre la dualitat teoria-pràctica no és tan tractat pels diaris de l'Escola d'Estiu com d'altres aspectes, però sí que és veritat que se li dóna una importància especial i malgrat que no s'expliciti en determinats moments, és cert que sempre està present. La primera referència explícita la trobem l'any 1970:

LA PRÀCTICA I LA TEORIA

És prou pràctica l'Escola d'Estiu?

No hi ha molta teoria?

Sembla que cal sempre una pregunta per a cada història.

La teoria que es dóna a l'Escola d'Estiu és fruit de la crítica d'una pràctica i d'una realitat d'escola i societat que no ens satisfà.

Per tant, és fruit d'una pràctica reflexionada i al mateix temps generadora de noves realitats.

¹⁰⁹Diari...: op. cit., p. 9.

¹¹⁰Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 5 de juliol de 1976), p. 4.

¹¹¹Íd., ib.

¹¹²Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 7 de juliol de 1976), p. 2.

¹¹³Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 10 de juliol de 1976), p. 3.

¹¹⁴Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 3 de juliol de 1976), p. 2.

¹¹⁵Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 4 de juliol de 1978), p. 4.

Muntar i desmuntar l'Escola d'Estiu cada any, conservant però, la base que la sustenta ("la necessitat de tots els mestres de compartir i reelaborar la pràctica de l'hivern") és el que ha d'aconseguir que la teoria de l'Escola d'Estiu es transformi en praxis.¹¹⁶

La següent referència que es fa sobre aquest tema té un caire totalment diferent:

El divendres visitaren l'ESCOLA D'ESTIU els sociòlegs de l'educació francesos CHRISTIAN BAUDELLOT i ROGER ESTABLET, ambdós 'maitres-assistants' a les Universitats de Lille i Tours, respectivament. Tots dos són els autors de L'école capitaliste en France, publicat l'any passat a París, per François Maspero, i que ha arribat a la cinquena edició en menys d'un any.

- La finalitat del nostre llibre -ens diuen Baudelot i Establet- fou intentar clarificar la situació escolar a França, a la llum del marxisme. Per fer això, tinguérem molt en compte el criteri dels pedagogs i sociòlegs que ens precediren (en particular, Bourdieu i Passeron) i, més encara, les experiències donades per les lluites polítiques i sindicals dels ensenyants i dels alumnes. En tenir especial cura d'aquest darrer aspecte, vàrem pretendre aconseguir que el nostre llibre no fos pas un treball teòric sinó que, pel contrari, tingués una finalitat pràctica...¹¹⁷

L'any 1977 es parla dels Cursos sobre Psicologia però amb un caire determinat:

La Psicologia en molts d'aquests cursos no es planteja ja com a meres aportacions teòriques a la pràctica pedagògica, sinó en estreta relació amb aquesta i dóna lloc a enfocaments que podem denominar psicopedagògics.

És evident que la Psicologia que vulgui fer aportacions al camp de l'educació i de l'ensenyament haurà d'estar directament relacionada amb l'escola. Altrament, l'objecte de la Psicologia, el nen, passa a ser tractat com un mer element de laboratori.

Partint del principi que l'evolució psicològica es produeix en un procés d'interacció entre l'home i les condicions concretes en què es desenrotlla, és evident

¹¹⁶Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p. 97.

¹¹⁷El full (Barcelona, 11 de juliol de 1972), p. 2.

que hem de conèixer i influir en aquestes condicions per aconseguir el desenrotllament òptim de les capacitats del nen i de la seva personalitat.

Una de les característiques dels cursos de Psicologia que s'imparteixen en aquesta Escola d'Estiu és l'amplitud de criteris quant a l'enfocament dels diversos problemes. Un cop d'ull al programa ens revela el tractament de temes de Psicologia orientats des de corrents de la Psicologia genètica i la Psicologia dinàmica fins a les teories de l'aprenentatge i els enfocaments socioculturals del desenrotllament psicològic.¹¹⁸

La última notícia sobre la relació entre teoriapràctica, la trobem a l'article titulat "FP i Tronc Comú" on se'ns diu:

Però quan tot just s'està acabant el procés de canvi generat per la llei del 70 sembla que tenim nou canvi a la vista. Des de la perspectiva de l'Escola d'Estiu no és aquest el problema en si. En les declaracions de la X i XI Escola d'Estiu de Barcelona es defensava la unificació de les ensenyances de tot el període obligatori. El problema està en quin és el contingut d'aquest tronc comú. Pel que es va filtrar el projecte del ministeri de Cavero, la concepció oficial no és pas la que es defensava fa anys a l'Escola d'Estiu. Aquesta pretenia superar la tradicional separació entre teoria i pràctica, saber teóricoabstracte (batxillerat) i saber aplicat (formació professional), anant a realitzar un procés de coneixement complet, des del planteig d'un problema fins a la seva resolució pràctica (no sobre el paper sinó a la realitat).¹¹⁹

3.1.1.4 Lectura

Aquest apartat de lectura ha sorgit en veure que des de l'Escola d'Estiu es potencia l'acte de llegir i, a més, cal dir també que aquest suport a la lectura es fa de diverses maneres. Per tant, la nostra recopilació de notícies sobre aquest aspecte s'ha dividit en quatre grans blocs: els articles, més o menys teòrics, que estan relacionats amb aquest tema; els actes que

¹¹⁸Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 12 de juliol de 1972), p. 1-2.

¹¹⁹Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 10 de juliol de 1979), p. 1.

l'Escola d'Estiu proposa al voltant de la lectura; els llistats que es donen sobre llibres i la presentació de les novetats bibliogràfiques.

El primer article el trobem ja l'any 1970 a l'Escola d'Estiu d'Anna Rubiés i diu així:

SOBRE LA LECTURA

*L'ensenyament de la lectura als nens molt petits constitueix una imposició sense lògica que la justifiqui i és perjudicial desviar vers els llibres l'interès de la infància. Per fer aprendre les coses dels llibres, no per altracosa, hi ha pressa per ensenyar a llegir. Al nen li interessa conèixer la naturalesa i la vida que està al seu abast i se'l remet al llibre que la hi ofereix frustada en paraules i en imatges.*¹²⁰

L'any 1973, sota el títol "Lectura e ideología", Fabrizio Caivano ens dona a conèixer una investigació que van portar a terme. L'evolució de l'estudi i les posteriors conclusions són encapçalades amb la següent explicació:

El departamento de sociología de Rosa Sensat está llevando a cabo un análisis del contenido de una serie de libros de lectura de primaria, de su visión de la sociedad, de la descripción que hacen de los grupos y de las relaciones sociales, de los valores, hábitos y normas que transmiten; en definitiva, de la ideología que inculcan y del modelo pedagógico que la sustenta.

*Generalmente es en la enseñanza primaria cuando se inicia de modo sistemático el aprendizaje de la lectura y escritura; ese aprendizaje tiene, como han puesto de relieve recientes investigaciones, una fundamental importancia en la determinación del éxito o fracaso de la posterior escolaridad. Por ello hemos elegido como objeto de nuestra investigación los libros de lectura, específicamente destinados a tal fin, de los seis cursos de primaria. Quizá otras disciplinas escolares (historia, educación cívica, área social, etc.) contienen de modo mucho más evidente elementos ideológicos y representaciones de la sociedad más elaboradas; sin embargo, no tienen la espontaneidad, el encanto y la (aparente) inocencia de los libros de lectura; y, en todo caso, aquéllas se fundamentan, desarrollándolas, en las concepciones sociales, valores y creencias que se empiezan a asimilar con las "primeras letras".*¹²¹

¹²⁰Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p.139.

¹²¹El diari (Barcelona, 9 de juliol de 1973), p. 2-5.

Amb el títol "La literatura catalana a l'escola" i el subtítol "Interpretació d'alguns aspectes de la literatura catalana, de cara a introduir-la amb propietat a l'escola" se'ns presenta un curs monogràfic que té com a objectiu "provar d'interpretar textos concrets, a base d'analitzar-los, de penetrar-los, de dissecionar-los. Perquè la literatura no es pot ensenyar alegrement, com qui explica una rondalla, sinó que prèviament cal cercar-li l'esquelet, les causes, etc."¹²² Els aspectes a treballar són els següents:

- . *Estudi i determinació de l'estructura narrativa d'una novel·la o d'un conte.*
- . *Estudi i determinació de l'estructura d'un poema.*
- . *Treball sobre les diverses tècniques narratives possibles.*
- . *Estudi de la significació ideològica d'una obra.*
- . *Estudi sistemàtic de l'obra d'un narrador.*
- . *Estudi sistemàtic de l'obra d'un poeta.*
- . *Estudi d'alguns punts especialment interessants de preceptiva literària.*
- . *Treball sobre les possibilitats que té el teatre a l'escola.*¹²³

L'any 1979 se'ns mostra el llibre en català com quelcom imprescindible per construir l'escola catalana que tant es desitja. Aquest article destaca que:

El contingut d'uns llibres de qualitat pedagògica i adequat a l'escola catalana no es pot improvisar, com tampoc no s'inventa a cuita-corrents un reciclatge ben fet.

Si es pot donar, i es dona efectivament, és perquè no només s'ha mantingut desperta la consciència del poble català i la seva voluntat de tenir una cultura i una escola pròpia, sinó també perquè uns mestres han anat treballant constantment en

¹²²*El diari* (Barcelona, 13 de juliol de 1973), p. 9.

¹²³*Id.*, ib.

aquest sentit i algunes editorials s'han arriscat en èpoques heroiques a publicar llibres en català, llibres de cultura, llibres per a mestres, llibres per a nens.

En aquesta lluita d'anys per l'escola catalana i sobre la base de l'experiència quotidiana dels mestres a l'escola i el seu intercanvi en seminaris i grups de treball, etc. Rosa Sensat ha anat aplegant i oferint als mestres un material pedagògic important a través de cursos d'hivern, escoles d'estiu, la revista "Perspectiva Escolar" i nombroses publicacions editades directament (Quins llibres han de llegir els nens?, Per una nova escola pública catalana, Col·lecció "Quaderns de matemàtica", Ciències Socials a primera etapa, diversos llibres sobre lectura i escriptura, etc...) o editades per altres editorials (Casals, La Galera, Nova Terra, Biblograf, Anaya, etc...).

Però ara, empesos per la urgència de l'escola catalana, i d'acord amb les editorials Ed. 62 i Onda, els mestres de Rosa Sensat llencen quatre noves col·leccions:

1. Col·lecció DOSSIERS (Publicacions de Rosa Sensat), material informatiu, documental i didàctic de molta utilitat per al mestre.

2. Col·lecció LA CLAU (Editorial Onda), llibres de lectura per a nens (amb exercicis i guia per al mestre) des del primer nivell fins al cinquè.

3. Sèrie ESTUDIS (Edicions 62), llibres de formació bàsica del mestre en aspectes pedagògics, psicològics i sociològics. El primer títol és Els drets del nen.

4. Sèrie DIDÀCTIQUES (Edicions 62), material didàctic d'utilització a classe per part del mestre. Primers títols: Educació psicomotriu, La matemàtica al parvulari, Les Ciències Socials a la primera etapa, Història de la literatura amb textos.

Esperem que aquestes noves col·leccions siguin un instrument més en la reconstrucció de l'escola catalana.¹²⁴

Pel que fa al segon aspecte, els actes que l'Escola d'Estiu proposa al voltant de la lectura, trobem, entre d'altres, els següents: inici d'un seminari sobre "Literatura popular en la escuela"¹²⁵ a càrrec del professor galleg Xesús Alonso; la conferència "La fonologia i els

¹²⁴Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 4 de juliol de 1979), p. 3.

¹²⁵El diari (Barcelona, 3 de juliol de 1973), p. 7.

fonaments de la lectura i escriptura”¹²⁶ a càrrec de Marta Mata; “El llibre infantil d’imaginació, avui”,¹²⁷ per la Comissió del Llibre Infantil; presentació de la publicació *Discussió i comunicació Universitat Nova*,¹²⁸ xerrada sobre “La importància del llibre de text”¹²⁹ a càrrec del Gremi de Llibreters de Barcelona; Feliu Formosa presenta *Llibre de viatges*,¹³⁰ premi Carles Riba; presentació del llibre *Cromatisme fonètic*¹³¹ a càrrec de Maria Pla; presentació de col·leccions de llibres¹³² de l’Associació de Mestres Rosa Sensat; la conferència “El llibre com a eina de treball”,¹³³ per Enric Tormo Freixa i aquest mateix autor també porta a terme l’acte “Com es fa i què se’n fa d’un llibre (tècniques d’enquadernació-rehabilitació dels llibres usats)”.¹³⁴

Com a exemple del tercer aspecte, és a dir, els llistats que es donen sobre llibres, destaquem l’apartat en què amb el suggeridor nom “Llegim, per a fer llegir” Aurora Diaz Plaja ens ofereix una considerable bibliografia. Ella engloba els llibres que vol citar en matèries, fa una introducció de cada matèria i a continuació ens cita els llibres. A la introducció sobre llibres de fantasia ens diu: “Qui ha dit que la fantasia ha mort? Mentre hi hagi infants amb imaginació, la fantasia ha de nodrir molts dels seus llibres. Als països de l’Est que intentaren anys enrere suprimir-la per decret oficial, han rectificat i ara són els més destacats conreadors de la bona literatura infantil. Volem triar uns bells exemples de contes moderns de tots els països i de tota mena de personatges més o menys fantàstics, més o menys esbojarrats. Però tots plens de poètica irrealitat que el lector infant sap prendre com un joc més, com una entremaliadura de bona llei que l’autor li fa amicalment”.¹³⁵

L’últim apartat que creiem important destacar sobre el tema de la lectura és el de la presentació de les novetats bibliogràfiques. Al llarg del diari es donen a conèixer els diferents llibres que apareixen.

¹²⁶Id., ib.

¹²⁷*Diari de l’Escola d’Estiu* (Barcelona, 5 de juliol de 1976), p. 4.

¹²⁸*Diari de l’Escola d’Estiu* (Barcelona, 7 de juliol de 1977), p. 4.

¹²⁹*Diari de l’Escola d’Estiu* (Barcelona, 11 de juliol de 1978), p. 4.

¹³⁰*Diari de l’Escola d’Estiu* (Barcelona, 12 de juliol de 1978), p. 4.

¹³¹*Diari de l’Escola d’Estiu* (Barcelona, 13 de juliol de 1978), p. 4.

¹³²*Diari de l’Escola d’Estiu* (Barcelona, 2 de juliol de 1979), p. 2.

¹³³Id., ib.

¹³⁴*Diari de l’Escola d’Estiu* (Barcelona, 13 de juliol de 1979), p. 4.

¹³⁵*Recullen dels diaris de l’Escola d’Estiu de 1970*, p. 104.

L'obra titulada *Curs d'aprenentatge de la Lectura* "reuneix en 113 pàgines una colla de materials que s'han utilitzat durant el curs d'hivern 1971/72, ara resumits i compilats per Marta Mata per constituir aquesta publicació".¹³⁶

A l'apartat "Publicacions de Rosa Sensat" apareixen les novetats del moment: *Quadres de fonologia catalana per a l'ensenyament de la lectura i l'escriptura*¹³⁷ i *Ensenyament gratuït*.¹³⁸

L'any 1977 es donen a conèixer diverses obres. Una és la de Marta Mata i Josep M. Cormand *Quadres de Fonologia Catalana per a l'ensenyament de la lectura i l'escriptura*,¹³⁹ cal remarcar que "tal com llegim a la introducció, el llibre no ha estat pensat i fet per lingüistes, en el sentit estricte de la paraula, sinó per mestres que coneixen de manera molt directa tots els problemes que comporta l'ensenyament de la lectura i l'escriptura, i les dificultats que té el nen a l'hora de convertir tot allò que diu -la tira fònica- en un document escrit".¹⁴⁰

Marta Mata, en equip, és autora de *Fitxes del programa Lletra per lletra*.¹⁴¹ Aquestes fitxes "pretenen ajudar el nen i el mestre a treballar tots els mecanismes de mecànica de lectura. L'armadura teòrica que les aguanta és l'estudi de la fonologia i l'ortografia de la llengua".¹⁴²

Àngels Prat ens presenta *Les Ciències Socials a 1ª Etapa d'EGB*,¹⁴³ escrit per M. Casas, O. Janer, J. M. Masjuan i Grups de Treball. Se'ns presenta com "una bona eina de treball que ho serà a mida que els mestres ho vagin treballant i adaptant a les seves realitats".¹⁴⁴

J. M. Cormand, Ll. López del Castillo i A. Prat escriuen *Programació de Llengua a la Etapa d'EGB*¹⁴⁵ i pensen que

¹³⁶*El full* (Barcelona, 11 de juliol de 1972), p. 7-8.

¹³⁷*El diari* (Barcelona, 12 de juliol de 1974), p. 11.

¹³⁸*Id.*, ib.

¹³⁹*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 7 de juliol de 1977), p. 2-3.

¹⁴⁰*Id.*, ib.

¹⁴¹*Diari...*: op. cit., p. 3.

¹⁴²*Id.*, ib.

¹⁴³*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 8 de juliol de 1977), p. 3.

¹⁴⁴*Id.*, ib.

¹⁴⁵*Diari...*: op. cit., p. 3-4.

[...] aquest programa és fonamental a l'escola especialment per la part de llenguatge i fonologia, apartats tan necessaris per obtenir una bona estructuració de llengua, tan agradables als alumnes i tan difícils de preparar pel mestre que no disposa d'hores lliures.

*Benvinguts, doncs, aquest programa que resol en gran part la problemàtica de les escoles catalanes.*¹⁴⁶

Lluís López del Castillo ens presenta *Vocabulari bàsic infantil i d'adults*,¹⁴⁷ realitzat per l'Assessoria de Didàctica del Català de l'Associació de Mestres Rosa Sensat, el qual, "per als mestres, doncs, ha de poder constituir un instrument de primera mà de cara a qualsevol treball de llengua. De fet constatem que fins ara ha complert aquest servei d'una manera eficaç".¹⁴⁸

A Quins llibres han de llegir els nens? es dona "una relació d'obres existents al mercat, per a nens fins a 14 anys, realitzada per Assumpció Lisson i Eulàlia Valeri. Ofereix una orientació per donar als nois llibres de lectura que estiguin al seu nivell de comprensió (vocabulari, expressió, sintaxi, etc.) i que aporten una temàtica estimulants de tipus humà".¹⁴⁹

3.1.2 TIPUS D'EDUCACIÓ

3.1.2.1 Educació Permanent

L'educació permanent és un dels objectius principals de les Escoles d'Estiu Rosa Sensat. Es considera fonamental que la persona no deixi mai de formar-se i d'optimitzar-se;

---

¹⁴⁶*Diari...*: op. cit., p. 4.

¹⁴⁷*Id.*, ib.

¹⁴⁸*Id.*, ib.

¹⁴⁹*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 12 de juliol de 1977), p. 2-3.

la persona no és mai un tot acabat, ans al contrari, és quelcom viu que necessita contínuament estímuls per superar les seves pròpies limitacions i poder assolir els seus objectius de la millor manera possible. Ja des del principi, l'any 1969, es consta la importància d'aquest tipus d'educació en el diari:

*I sóc també conscient de les deficiències de la pròpia formació: l'Escola d'Estiu afina el necessari sentit de la nostra educació permanent.*¹⁵⁰

També l'any 1970 en trobem referències:

*N'hem passat la primera meitat i ara cal que comencem a pensar en com arrodonirem aquests dies. Que endrecem els apunts, que pensem quina forma de continuïtat podrem escollir aquest hivern...*¹⁵¹

Sobre aquest tema, també és molt engrescadora una part de l'article que apareix sota el títol "Opinió d'un mestre amb 'molta experiència' sobre l'Escola d'Estiu"¹⁵² i que diu així:

- Per a mi l'Escola d'Estiu és un trobament.

Un trobament:

- amb gent preocupada per l'ensenyament

- amb un garbell de desil·lusions i d'il·lusions, d'èxits i de fracassos, de gent cansada i de gent esperançada

- amb uns corrents de pensament amb possibilitats renovadores

- amb unes tècniques intencionades

*- amb un crit de caminar, i de caminar avançant.*¹⁵³

¹⁵⁰Diari de l'Escola d'Estiu Alexandre Galí (Barcelona, 7 de juliol de 1969), p. 1.

¹⁵¹Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p. 83.

¹⁵²Recull...: op. cit., p. 101.

¹⁵³Íd., ib.

En els diaris també apareixen escrits de persones que lluiten i es preocupen per la possibilitat d'assolir una educació permanent que els permeti superar-se en la seva tasca diària i que la reclamen. Trobem un exemple en Núria González, una mestra que té ganes d'aprendre:

Soc una mestra nacional que treballo en una Escola unitària d'un petit poble de la nostra província.

He vingut a l'Escola d'Estiu amb l'afany de millorar la meva situació, aprenent noves tècniques i continguts per a renovar-me i posar-me al dia.

Havia sentit parlar molt poc d'Escola Activa i voldria conèixer-la millor.

No aniria bé de veure com funciona una classe amb alumnes?

Comprenc que amb 10 dies no en puc tenir un coneixement prou ampli ni profund per a poder-la aplicar a la meva escola, i a més, els que vivim en un poble, quins mitjans podríem tenir per seguir endavant la nostra renovació?

Potser seria convenient formar grups de mestres en les comarques i tenir classes per assegurar el que hem après ara.¹⁵⁴

Jordi Tomàs explica els objectius i temes d'interès de la revista *Perspectiva Escolar*,¹⁵⁵ la qual és definida com "la revista catalana de pedagogia".¹⁵⁶ L'autor conclou l'article dient: "Preocupats, en tot moment, pels temes claus de l'escola a Catalunya, pel sistema educatiu actual i l'alternativa que ofereix la Nova Escola Pública Catalana, per les etapes més oblidades, per les matèries que necessiten una renovació, la revista intenta de fer plantejaments oberts, ser font de diàleg, de reflexió, d'experimentació. Ser, en una paraula, un òrgan de servei públic, capaç de ser un vehicle d'opinions, d'experiències, d'informació, de diàleg".¹⁵⁷

L'any 1977 apareix un article en el qual s'explica l'objectiu de la institució:

¹⁵⁴Recull...: op. cit., p. 121.

¹⁵⁵Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 5 de juliol de 1977), p. 3.

¹⁵⁶Íd., ib.

¹⁵⁷Íd., ib.

*Aquest ha estat i és l'objectiu de Rosa Sensat, la formació dels mestres, és a dir, donar-los la possibilitat de completar la seva formació deficient que rebien a la Normal i de posar-se al dia tal com es fa en qualsevol professió. I això tant en els aspectes estrictament professionals com en els de la funció social del mestre.*¹⁵⁸

El grup organitzador pel que fa al batxillerat i el COU té en compte les mancances amb les quals compta el mestre i l'ajuda en la seva formació permanent:

En efecte, la Llei General d'Educació pretenia canviar moltes coses, però no va preveure en cap moment un aspecte primordial del canvi: el reciclatge dels ensenyants.

Els curssets del CAP i el funcionament dels Instituts de Ciències de l'Educació, organismes que en teoria havien d'omplir les tasques d'orientació pedagògica i de reciclatge, han estat inoperants.

*Fer front a aquestes greus deficiències; contribuir, mitjançant les comissions de treball, a la discussió, organització i elaboració de programes didàctics; oferir uns cursos d'ampliació i ajornament dels coneixements específics; possibilitar l'accés a altres matèries de caràcter més general o, senzillament, diferents de les universitàries; introduir qüestions de literatura i història dels països catalans -temes tan ignorats a la Universitat-; plantejar a fons la catalanització de l'ensenyament secundari, heus aquí algunes de les idees bàsiques que hem tingut presents a l'hora de confeccionar el programa.*¹⁵⁹

El primer diari de l'Escola d'Estiu de 1978 tracta el tema de l'educació permanent i del paper de l'Escola d'Estiu sobre aquest tema. L'article ens diu així:

EL ROVELL DEL 'OU

Què és l'Escola d'Estiu?

¹⁵⁸Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 6 de juliol de 1977), p. 2.

¹⁵⁹Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 14 de juliol de 1977), p. 1.

Milers de persones buscant el curs que han de rebre o donar. Pujar i baixar escales, corredors, patis, edificis, més escales, calor, molta calor, corredisses, preguntes, maletes que cauen, fletxetes a seguir, rètols a llegir.

Homes i dones cansats per un curs que fa tres dies que ha acabat, cansats de veure que la seva escola, el seu país, no acaben de funcionar.

Durant deu dies escoltarem, parlarem, veurem, treballarem, amb els dits, coneixerem mètodes nous, idees noves, noves amistats. Pensarem i meditem.

Si s'escau, aprofitarem la nit barcelonina per fer xerinola, conèixer nous amics. El demà ningú no l'ha vist. Tots som o intentem ser professionals de l'ensenyament.

Tots veiem que hem de fer millor la nostra tasca.

Tots veiem que "l'lettra con sangre NO ENTRA".

Pensem que totes les altres professions haurien de fer Escoles d'Estiu. El reciclatge és un dret i un deure.

Dret que tenim que la societat organitzi, a cada ciutat, a cada poble, la seva Escola d'Estiu.

El reciclatge forma part del teu treball. La societat té el deure de subvencionar-te 1.

Busca el TEU CURS, PUJA I BAIXA ESCALES AMB ALEGRIA.

L'Ensenyament, TU, JO, ELL, TOTS NOSALTRES SOM LA 13a ESCOLA D'ESTIU.¹⁶⁰

Apareix un article sobre el SEPT (Servei d'Educació Permanent dels Treballadors) el qual, entre d'altres aspectes, ens dóna la següent informació:

---

¹⁶⁰Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 3 de juliol de 1978), p. 4.

La Coordinadora d'Escoles d'Adults que tenen anunciada una conferència per aquesta setmana han fet públic un imprès en el qual detallen la proposta que es fa per al proper curs escolar.

Com a tasca més primordial, han prioritzat la urgent especialització dels mestres d'adults a Catalunya per les següents raons:

a) Raons pedagògiques: l'experiència negativa confessada per alguns antics mestres d'adults de com la manca d'especialització els va fer rendir molt menys en els seus esforços pedagògics, l'abandonament a nivell oficial de l'elevat nombre d'analfabets existents als nostres barris i els satisfactoris resultats obtinguts en aplicar mètodes com el de Freire.

b) Raons legals: la Llei General d'Educació preveu com a 'Ensenyances especialitzades' aquest tipus d'ensenyament, que requereixen establir plans i programes per a la formació d'educadors d'adults, el mateix que es va apuntar a les Primeres Jornades d'Educació Permanent de Treballadors, a la qual hi assistiren experts dels ICEs, de les diferents nacionalitats.

c) Raons conjunturals: hi ha un recel fonamentat que el Ministeri d'Educació menysvalori els cursos realitzats fins ara pels ICEs de Catalunya en els propers nomenaments de mestres d'adults.

Segons la proposta del SEPT aquesta especialització podria consistir en 400 hores durant dos cursos, meitat teòriques i meitat pràctiques, reflexions metodològiques, iniciació a tècniques i atenció a temàtiques específiques com ara Psicologia d'Adults, Sociologia dels immigrants, història del moviment obrer a Catalunya.¹⁶¹

L'any 1979 es parla, concretament, del reciclatge. Farem dues transcripcions sobre aquest tema que creiem interessants. Una és la següent:

TRES O QUATRE NÚMEROS I LA XIV ESCOLA D'ESTIU

---

¹⁶¹Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 11 de juliol de 1978), p. 3.

Aquesta és la catorzena Escola d'Estiu organitzada per "Rosa Sensat".

L'any 1966, primera Escola d'Estiu, ens hi vam matricular 140 mestres i s'hi van donar 10 cursos.

Ara, l'any 1979, ens hi hem matriculat uns 5.000 mestres (i em quedo curt) i s'hi donen 360 cursos.

El nombre de matrícules durant aquestes 14 Escoles d'Estiu arriba a la xifra de 38.112.

Durant aquests 14 anys uns 600 professors han donat uns 2.200 cursos.

Comptem que cada persona matriculada hagi assistit a un promig de quatre hores diàries de classe (i em torno a quedar curt). Això dona un total d'1.524.480 hores que els mestres hem treballat.

Comptant que cada hora se'ns retribuís a 400 ptes. (i em torno a quedar curt) arribaríem a 619.792.000 ptes.

Si comptéssim les despeses que cada mestre paga de la seva butxaca per pagar desplaçaments, guarderies, estatges, llibres, apunts ciclostilats, materials didàctics, etc. etc. arribaríem, sense fer gaires màgies, als 1.000 milions de pessetes.

Això és el capital que els mestres hem regalat (sense parlar-ne massa) al País.

Representa una mena de Fundació sense intents d'eludir impostos.

Ho hem dit moltes vegades: el reciclatge és un dret que tenim tots els professionals. Els mestres, a les Escoles d'Estiu, hi realitzem un treball; aquests dies no fem vacances, treballem. En conseqüència hauríem de rebre un sou.

Els números sempre semblen freds, oi?

*Benvinguts a la 14 Escola d'Estiu!!!*¹⁶²

A la segona se'ns diu:

*Hem vist les dificultats que tenim els mestres de replantejar-nos tot l'ensenyament, suposant que vulguem partir del medi de l'escola: carrer, barri, poble, comarca, ... i no parlem ja de la poca formació en llengua. D'aquí ve la necessitat d'un reciclatge que ara ens posi en condicions per poder fer de mestres tan bé com sigui possible des de l'escola bressol fins al final de l'escolaritat. És allò que dèiem abans: tot ens fa anar a parar al reciclatge. Hi ha uns anys d'experiència en reciclatge -cinc-, un any de massificació i uns programes i un pla per anar millorant. Aquí hi direm la nostra, aquí opinarem.*¹⁶³

Al llarg dels diversos diaris apareixen actes al voltant del tema de l'educació permanent: "Introducció de l'ensenyament de les possibilitats a la 1a. etapa",¹⁶⁴ "Medicina i educació sanitària a l'escola",¹⁶⁵ "Educació Permanent dels Treballadors (experiència de la Coordinadora de l'Escola d'Adults)",¹⁶⁶ "Conclusions de les jornades d'educació d'adults",¹⁶⁷ entre d'altres.

3.1.2.2 Educació Integral

Hem trobat tres notícies que, malgrat que són ben diferents, tracten el tema de l'educació integral. És a dir, la reflexió i actuació educativa en els diversos àmbits i marcs en què la persona viu i es relaciona. No només és important l'educació formal sinó que també cal sistematitzar i tenir en compte l'acció educativa en altres moments i situacions. El primer article és una crida a persones que vulguin treballar en un determinat espai temporal:

---

¹⁶²Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 2 de juliol de 1979), p. 4.

¹⁶³Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 11 de juliol de 1979), p. 1.

¹⁶⁴Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 8 de juliol de 1976), p. 3.

¹⁶⁵Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 9 de juliol de 1976), p. 2.

¹⁶⁶Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 4 de juliol de 1977), p. 4.

¹⁶⁷Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 13 de juliol de 1979), p. 4.

Hem pensat que l'educació del temps lliure és molt i molt important? I que fa molta falta que hi hagi a qui agradin els nens i que vulguin dedicar-s'hi durant el propi temps de descans?

Hi ha molts llocs on podríeu fer aquest servei que l'escola no dona. Si teniu aquesta inquietud i voleu provar-ho podeu passar pel Casals de Montserrat a la sortida de l'Escola d'Estiu, demanar a qui trobeu i ja veureu com hi ha molts treballs diferents que podreu fer.

L'adreça és: carrer Mercaders 42.¹⁶⁸

La segona, també és important considerar-la i reflexionar-hi:

Estas actividades de interpretación-crítica-actuación ante los medios en el interior de la escuela deberían estar íntimamente ligadas a la cotidianidad del niño, a su inmediata realidad, a sus vivencias sociales y culturales más próximas. Sólo de ese modo el contraste entre lo emitido por los poderes de la persuasión y lo vivido día a día por esos pequeños peatones de la historia del mañana, puede irrumpir en una interpretación crítica que dé paso a una actividad que transforme al individuo, y aumentar su capacidad de análisis en la comprensión de su ambiente familiar, escolar, social, histórico, a fin de que sea capaz de construir sus propias señas de identidad y de rechazar las tentaciones de adoptar unos rasgos ajenos.¹⁶⁹

La tercera fa referència a un aspecte important i que no sempre es té en compte:

EL "LLOC VISCUT" EN L'INFANT I LA SEVA PEDAGOGIA

En la seva conferència del divendres dia 5, l'arquitecte Josep Muntañola va explicar les experiències realitzades a Berkeley (Califòrnia) amb nens i nenes des de 2 anys fins als 12, les quals fan comprendre que, per al nen, l'arquitectura no construeix només "edificis físics" que interessin únicament als tècnics, sinó que el seu objectiu és el construir "llocs per a viure". Seguint la metodologia de Jean Piaget es pot observar com cada fase evolutiva relaciona la realitat física de l'edifici i la realitat social del seu ús, i que en aquesta relació roman precisament la força per a créixer. Conseqüentment,

¹⁶⁸Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p. 84.

¹⁶⁹El diari (Barcelona, 11 de juliol de 1973), p. 9.

les actituds arquitectòniques o activitats que apropen l'infant a l'arquitectura són importants per a la pedagogia, o, almenys, poden arribar a ser-ho. Ja comencen a haver-hi experiències i publicacions que ho demostren.

3.1.2.3 Educació Intel·lectual

La majoria d'articles corresponents a l'educació intel·lectual, és a dir, l'educació íntimament relacionada amb la cognició, fan referència a la matemàtica.

El 1969, per exemple, anuncien que el:

Dia 17 tarda a les 6: Hi haurà una conferència sobre: "Evolució del Pensament Matemàtic" per Eduard Bonet.

- Com ha variat darrerament l'enfoc de la matemàtica

- Matemàtica nova?

- La lògica simbòlica i la Matemàtica.¹⁷⁰

En un treball de grup de l'Escola d'Estiu Manuel Ainaud sorgeix el següent desig:

Ens agradaria molt veure realitzar a la pràctica una classe de matemàtica nova.¹⁷¹

També apareix la següent notícia:

A partir de dimecres dia 4

podeu visitar

tots els dies de 1 a 2

a l'edifici de 1a etapa (biblioteca)

l'exposició de material didàctic de matemàtiques

¹⁷⁰Diari de l'Escola d'Estiu Alexandre Galí (Barcelona, 16 de juliol de 1969), p. 8.

¹⁷¹Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p. 75.

*construït per alumnes de diverses escoles.
Circuits lògics i de càlcul,
màquines comptadores i enregistadores,
la fotografia aplicada a problemes d'orientació a l'espai,
i altres coses.
S'hi pot jugar i contribuir.*¹⁷²

S'anuncien actes referents a aquest aspecte com, per exemple, "Una manera de fer matemàtiques a l'escola primària"¹⁷³ i la presentació de la revista de matemàtiques *L'Escaire*.¹⁷⁴

A l'Escola d'Estiu J. Estalella apareix un article escrit per Pere Roig titulat "Matematitzem-ho",¹⁷⁵ el qual ens diu:

Tots esperem tots!! - que els cursets de MATEMÀTICA NOVA passin - una mica de moda. Quan això arribi voldrà dir que l'acceptarem com una matèria normal i parlarem de "a matemàtica". I prou.

Això és el que aquest any ha començat a passar a JOSEP ESTALELLA gràcies a l'"empenteta" del llenguatge que s'està convertint en la "matèria mare". Els MORFEMES desplacen als CONJUNTS; és un signe del temps...

Però com que es tracta de pensar sempre en l'esdevenidor, cal que somniem una mica més. Dins d'uns anys voldríem que no es parlés tampoc -si més no, molt poc- de la matemàtica. [...]

Voldríem que en plena activitat d'una classe qualsevol, sigui de Geografia, sigui de Biologia, sigui de Llenguatge, sigui del que es vulgui, en un moment donat, algú digués:

"MATEMATITZEM-HO??".

¹⁷²El diari (Barcelona, 3 de juliol de 1973), p. 10.

¹⁷³Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 14 de juliol de 1977), p. 4.

¹⁷⁴Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 2 de juliol de 1979), p. 2.

¹⁷⁵Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, pp. 95-96.

I els nois i noies (junts!!) es possessin a comptar, ordenar, treure conclusions, classificar, descobrir noves relacions, representar amb esquemes, diagrames o taules, intuir solucions, calcular amb tota mena de nombres, aplicar estructures conegudes a situacions noves, parlar amb precisió lògica, etc. etc.

“Matematitzar les situacions en les quals el nen es troba”. Aquest és el sentit de la veritable matemàtica. Ensenyar-lo a raonar. Acostar l’abstracte al nen tant com sigui possible, a partir del concret i a través de l’imaginari. Separar els conceptes de llur representació o escriptura. Desmitificar la matemàtica tradicional (no enfonsar-la!!). Salvar els nombres abans que s’ofeguin dins de les màquines de calcular...

Relacions de parentiu, de jerarquia, d’economia, estructuració de societats senzilles: alumnes de l’escola, habitants d’un poble, etc.

Deixeu que el nen proposi. Quedareu astorats. I sobretot no tingueu pressa per a donar la “solució” (la vostra!!). És important que el nen doni la “seva” solució. I a partir d’aquí discutiu, proposeu, aclariu, però per damunt de tot... ESCOLTEU.

I no ens deixem el darrer pas. Exhaustida la fase de “matematització”, caldrà retornar a les situacions concretes de les quals havíem partit. És molt probable que apareixin molt més enriquides.....

De sobte m’he despertat del somni.

A JOSEP ESTALELLA els alumnes vénen a aprendre matemàtica nova. Potser dins de dos estius podrem començar a parlar exclusivament de “didàctica de la matemàtica”. I una mica més enllà potser farem cursos que es diran “la Geografia i la Geometria”, “la Biologia i el Càlcul de probabilitats” o coses per l’estil.

Entretant, cal aprendre matemàtica...

I somnieu també, si us plau. Però no massa...¹⁷⁶

---

¹⁷⁶Íd., ib.

3.1.2.4 Educació dels Sentits

L'educació dels sentits és un tema cabdal que apareix sovint als diaris de l'Escola d'Estiu. Es tracta de diverses maneres i pren distintes manifestacions.

L'any 1970, a l'Escola Manuel Ainaud, es proposa un "Taller d'expressió experimental (fang, paper, pintura), funcionarà de 9'30 a 10 i de 3 a 4. Es procurarà que hi passin tots els grups".¹⁷⁷

L'Escola d'Estiu Maria Montessori ens ofereix diverses notícies sobre l'educació dels sentits. Nosaltres transcrivim la següent:

FLAUTA

Al curset de flauta som un equip de noies que ens hem llençat a bufar... sí! a bufar una canya foradada. Tercer dia de curset i ja som a la tercerallicó, plena de solfa.

És un goig veure bufar les meves companyes! Fins i tot de vegades els sons surten bé.

Molt sovint veig alguna noia que s'ho pren seriosament, bufa, bufa fins tornar-se vermella, amb esglai del professor que té por que morin ofegades.

Segons la seva teoria, tots els que aprengueu a tocar la canyota heu de respirar amb l'estómac, sí, sí!, i no ho deia en broma, no...

Ah! i abans cal saber gimnàstica o ioga, puix la respiració que proposen és més bona.

Ara bé, jo sóc una vulgar mestra que davant de totes aquelles taquetes negres i aquella canyota, que Déu n'hi do el que val, em sento petita i desconcertada, perquè la flauta té vuit forats, i a més haig de bufar!!

¹⁷⁷Recull...: op. cit., p. 44.

Malgrattot, potser tindreu bones notícies nostres.

*R.T.-C.B.-T.G.*¹⁷⁸

I, continuant amb activitats musicals, apareix la següent informació:

En la present edició de l'Escola d'Estiu, les activitats musicals hi tenen una especial cabuda. Anunciar-les aquí pot dir-se que no fóra excessivament necessari, ja que l'assistència de públic és especialment nombrosa. Malgrat aquest fet, ben comprovable, recordem que cada dia abans de dinar hi ha una sessió de CANT COL-LECTIU, al porxo de la 1a Etapa de l'EGB, amb la participació d'ORIOL MARTORELL, a la mateixa hora i també després de dinar "XESCO" BOIX canta, acompanyat dels assistents, a la Pineda i, finalment, després de dinar hi ha audicions musicals a l'aula del curs 410, on avui podreu escoltar STRAVINSKY (Sinfonia dels SALMS). Creiem, amb tot això, que els amants de la música poden considerar-se ben servits...¹⁷⁹

A més de la música, una altra tècnica íntimament lligada amb l'educació dels sentits és el teatre. Apareix un article a l'Escola d'Estiu J. Estalella en el qual es vol remarcar la importància de treballar l'expressió:

REFLEXIÓ AL VOLTANT D'UNA EXPERIÈNCIA

Voldria, en aquestes poques ratlles, posar-vos al corrent d'una experiència concreta que s'ha realitzat a Mallorca, sobre teatre juvenil i que ens ha estat explicada a classe de llengua.

La protagonista de la nostra relació és una professora d'història que arribà a la Normal de Mallorca i davant una representació teatral, pel que sembla sense pena ni glòria, es plantejà l'animació dels joves, a través del teatre.

Els va proposar com a primera obra, i tenint en compte la seva circumstància, "El proceso a la sombra de un burro" d'en Durrenmatt. Posteriorment "El Retablo de las

¹⁷⁸Recull...: op. cit., p. 76.

¹⁷⁹El full (Barcelona, 5 de juliol de 1972), p. 5.

maravillas” d’en Cervantes i “La excepción i la regla” d’en Brecht, fent ressaltar el paral·lelisme i l’inconformisme d’aquests autors. Continuà amb obres clàssiques com “El Naixement de Nostre Senyor Jesucrist” d’en G. Manrique. Va fer un pròleg explicant l’obra. Una representació d’aquest caire amb gent jove, podria ser difícil de fer i d’interpretar. Uns actors asseguts entre el públic dialogaven. Un deia que l’obra no tenia sentit i menys encara la problemàtica que presentava. L’altre, un professor d’història, centrava el sentit de l’obra i la seva vigència actual.

Seguí “Tirant lo Blanc”, adaptació de Ma Aurèlia Capmany, que entusiasmà els nois i serví per a situar l’època feudal. L’assistència dels nois i noies va ser molt nombrosa. Shakespeare l’explicà amb intervencions i representacions dels propis alumnes.

Fins ací, en quatre paraules, la feina realitzada per la nostra companya i mestra Encarna Viñas. Aquesta explicació de la seva experiència, molt més completa i rica en expressió i matisos, com us podeu imaginar, que aquestes lletres, ens han fet rumiar.

Un cop més el sentit comú i l’aplicació d’unes didàctiques obren nous horitzons i assenyalen camins.

A les Escoles d’Estiu es diuen moltes coses. Cal reconèixer que alguns cursets no són encertats ni pel contingut ni per la forma, però és sempre vàlid l’intercanvi d’experiències, que, un cop posades en comú, són enriquidores per a tots.

Demà, en sessió oberta, a les 11 h. es farà una explicació de la rondalla “L’amor de les tres taronges”, i es demanen voluntaris per a fer la representació d’algunes escenes. El pròleg l’ha escrit en J. M. Llompart i és senzill i bonic com tot allò que ve de la terra.

Per acabar aquesta reflexió desitjaria que cada Escola d’Estiu tingués un caire de “posar en comú”.

*La xerrada d'avui ha servit per mostrar-nos com emprar una eina meravellosa, la de l'expressió. D'aquesta manera el noi pot treballar i sentir l'expressió dels altres i la pròpia.*¹⁸⁰

Un altre article sobre educació dels sentits és l'escrit per Anton Font i titulat "Educació corporal i mim"¹⁸¹ en el qual ens diu:

El nostre temps, impacient i llençat a una cursa per a l'èxit, ansiós de triomfs immediats, i buscant més la forma que el contingut, convida i pressiona als mestres a buscar fórmules i sistemes d'aprenentatge ràpid de les ciències. Tots sabem com el nostre món racionalista obliga a les escoles a satisfer uns programes d'ensenyament excessivament enciclopèdics.

Aquesta actitud, diguem intel·lectualista, és a més alimentada per altres factors. La vida moderna al mateix temps que imposa una activitat psíquica sovint frenètica, alenta alhora perillosament a la passivitat somàtica; la ràdio, el cinema, la televisió permeten participar en unes "accions" que l'oient o espectador "viu" amb activitat mental, sense que li sigui necessari el més mínim esforç físic: greu perill de desequilibri per a la formació de la personalitat, que reclama coordinació, control i esforç!

El moviment -va escriure la doctora Montessori- és el nexa entre el pensament i l'acció. En efecte, la personalitat física té analogies sorprenents amb la personalitat mental i totes dues estan íntimament relacionades i unides.

L'aportació del psiquisme és tan important en el comportament motriu com l'aport dels factors fisiològics ho és per al desenvolupament normal de l'intel·lecte.

És, doncs, necessari considerar el nen com a un tot i que cada programa escolar compti amb l'educació del cos amb un just equilibri amb la formació de la ment.

L'educació corporal procura el desenvolupament dels factors físics: agilitat, força, resistència, etc., però ha de comptar també l'ensenyament per a saber dominar el gest i fer-lo expressiu.

¹⁸⁰Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p. 103.

¹⁸¹El diari (Barcelona, 5 de juliol de 1974), p. 6-7.

La mímica és un mitjà d'expressió natural en l'home, però si no es revaloritza i faculta tècnicament i progressivament amb l'edat, acabamorint o deixat en l'oblit de la simple gesticulació.

Cal recordar i tenir present que tota expressió, perquè esdevingui fàcil i fèrtil, cal que sigui un procés d'equilibri entre l'espontaneïtat i la tècnica.

Justament en aquesta aportació tècnica que necessàriament ha de ser activa per part del mestre, em sembla veure la dificultat més gran per a desenvolupar el mim a l'escola, perquè sovint el mestre es limita a llençar idees oralment, però es queda en la passivitat corporal pròxima al hieratisme.

És clar que aquesta actitud té una justificació i raó de ser en la influència de la nostra cultura occidental que, tal com dèiem abans, és llibresca i escolàstica.

És curiós de constatar com el cos, des de molt temps, ha estat postergat a l'immobilisme per la narrativa literària del comportament i "costumbrisme" social i, sobretot, per la pressió farisaica dels moralistes que tradicionalment no sols menyspreuen sinó que odien el cos.

Per tot això, els cursets d'educació corporal em semblen molt necessaris perquè, a més de procurar un material o idees d'aplicació pedagògica, obliguen l'alumne a participar activament, a fer "viure" el cos i, en definitiva, a trobar-se un mateix alliberar-se de prejudicis i manies inventades pels racionalistes superintel·lectuals, que molt sovint amb la seva actitud transmeten a l'entorn una impressió freda i momificada.¹⁸²

També hi ha alguns actes relacionats amb l'educació dels sentits: un muntatge audiovisual sobre "La pedagogía de la imagen",¹⁸³ pel grup SOAP; l'actuació dels Comediants amb l'espectacle *Catacroc*;¹⁸⁴ l'espectacle *Claca*¹⁸⁵ amb la presentació de *Sa flor de romanial* (titelles per a infants) i *Conte d'aigües* (titelles per a adults); el muntatge

¹⁸²Íd., ib.

¹⁸³*El diari* (Barcelona, 3 de juliol de 1973), p. 7.

¹⁸⁴*El diari...*: op. cit., p. 8.

¹⁸⁵*El diari* (Barcelona, 8 de juliol de 1974), p. 5

musicovisual *Vine i escolta*¹⁸⁶ per l'equip ETP de Ripoll; mostra de cinema independent;¹⁸⁷ jazz per la Locomotora Negra;¹⁸⁸ audiovisuals¹⁸⁹ ARC sobre experiències en els àmbits d'expressió plàstica, musical, dramatització i cinema.

---

¹⁸⁶*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 1 de juliol de 1975), p. 8.

¹⁸⁷*Íd.*, *ib.*

¹⁸⁸*Íd.*, *ib.*

¹⁸⁹*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 8 de juliol de 1977), p. 8.

3.2 POSICIÓ ENVERS ELS MESTRES

3.2 POSICIÓ ENVERS ELS MESTRES

Tots els diaris estudiats en aquest treball, corresponents a les Escoles d'Estiu compreses entre l'any 1969 fins a l'any 1979 mostren, entre altres aspectes, una gran preocupació i interès per tots els temes que envolten el professorat i la seva realitat pedagògica. No podem oblidar que un dels grans objectius, tant de l'Escola d'Estiu com dels mestres que hi assisteixen, és caminar cap a l'assoliment d'una escola determinada i no és menys important el fet de poder comptar amb un lloc de formació i reflexió de la pràctica docent. Per tant, totes les problemàtiques, reflexions, preocupacions, necessitats, etc. que sorgeixen per part dels mestres o que es poden considerar útils per a aquest col·lectiu no només són tractades al llarg de les sessions que es porten a terme durant les diferents Escoles d'Estiu, sinó que també ocupen un espai important en els diversos diaris que van apareixent amb regularitat.

Al llarg dels esmentats diaris ens hem adonat que aquest tema, és a dir, les diferents qüestions que sorgeixen al voltant de la figura del docent, és tractat des de dues perspectives diferents. D'una banda podem dir que s'informa i es comenten diversos aspectes: sobre el paper del mestre i la seva formació (problemes, necessitat de formació contínua, etc.); relacionats amb la ideologia; al voltant de la seva situació econòmica i legal i altres notícies que es consideren d'interès. D'altra banda podem dir que aquests diferents però interessants i, alguns, preocupants temes se centren en els docents en general malgrat que la majoria de vegades es posen exemples i es fa referència a la realitat més propera, la que es dona a la comarca del Barcelonès; però també és veritat, i cal remarcar-ho, el fet que les Escoles d'Estiu acullen mestres o col·lectius de mestres de fora de Barcelona. Aquest acolliment no només és físic, se'ls permet assistir i participar a l'Escola d'Estiu, sinó que també és de compromís. Tenen molt en compte el tractament de temes i aspectes específics que mostren i presenten aquests mestres sobre les seves localitats. Hi ha un intent, penso que molt ben assolit, no tan sols de fer veure les necessitats i deixar expressar el que els mestres de fora volen dir, sinó també d'ajudar-los i oferir-los tot el que els pugui fer profit en la seva tasca de renovació pedagògica. A continuació tractarem aquests dos apartats.

3.2.1 FIGURA DEL MESTRE/A

3.2.1.1 FORMACIÓ DEL MESTRE/A

Al primer any consultat, el 1969, ja trobem la preocupació per les dificultats i per aspectes determinats que envolten la realitat dels mestres. La primera notícia sorgeix d'una xerrada que tenen els redactors del *Diari* amb una professora de l'Escola d'Estiu, la qual, per la seva condició de mestra, viu molt de prop la problemàtica docent. El començament d'aquesta xerrada la transcriuen de la següent manera:

Pepita Casanelles, a Primària, ha donat una sessió sobre unitats didàctiques; n'ha de donar una, encara, sobre les ciències socials a l'Escola, i va tenir a càrrec seu una de les sessions del Curs General, parlant de la personalitat del mestre. En respecte a aquesta darrera sessió que ens diu que tenia enfront seu massa mestres i massa micròfons. No hi està acostumada, diu.

Ja fa temps que ve preocupant-se dels problemes del mestre. Ho viu des del seu lloc, una escola al barri de Nostra Senyora del Port.¹

L'any següent, i parlant del Tema General, es fa una crida i es dona l'oportunitat als mestres per tal que es puguin trobar i parlar dels seus neguits. És per això que es diu:

Cal, però, que el mestre es preocupi de la seva formació. Que no es quedi tancat en la feina de l'escola. Que els seus problemes personals no s'interfereixin amb els escolars.

Per aconseguir-ho s'ha de despertar la inquietud dels mestres. Fer treball entre mestres a nivell d'escola i de barri.

---

¹*Diari de l'Escola d'Estiu Alexandre Galí* (Barcelona, 15 de juliol de 1969), p. 1.

Des d'aquí es llença la possibilitat de trobar-se els mestres d'un mateix barri o poble.²

Una altra manera que l'Escola d'Estiu té de donar eines als mestres amb l'objectiu que els siguin útils per millorar la seva situació és l'organització de diversos actes relacionats amb la seva formació. Ens referim, per exemple, al curs "Formació Permanent dels Educadors Especialitzats";³ a l'assemblea "Professors de Català";⁴ a la conferència, a càrrec de Marta Mata, sobre "Formació del mestre de nens de 0/6 anys";⁵ a la conferència, a càrrec de Ma Antònia Fernández, sobre "Situación actual de especialización y perfeccionamiento de los maestros de Preescolar"⁶ entre d'altres.

Malgrat que a les Escoles d'Estiu ocupa un lloc molt important la millora en la formació dels mestres i es lluita per l'assoliment d'aquest objectiu, també és veritat que els seus organitzadors s'adonen de les limitacions que tenen. És per aquest motiu que es comenta:

En un futur democràtic i en el marc d'una Catalunya autònoma amb institucions polítiques i educatives pròpies, la formació de l'ensenyant no es pot fer en Escoles d'Estiu de set mil persones i organitzades per entitats de formació no oficials. "Rosa Sensat" i el Col·legi de Doctors i Llicenciats aspirem a la normalització de la formació i reciclatge dels ensenyants amb el ple reconeixement públic tant en els aspectes de finançament, control i organització com, sobretot, pel que fa a la incorporació a la política educativa de les conclusions i acords de l'Escola d'Estiu.⁷

Aquesta "normalització de la formació i reciclatge dels ensenyants" de la qual ens parlen és necessària, atès que hi ha moltes mancances pel que fa a aquest aspecte. Algunes d'aquestes mancances es poden veure a continuació. D'una banda, es diu:

S'ha remarcat força que, si bé és important d'aconseguir un funcionament democràtic dins tota l'ensenyança, ho és molt més a l'Escola de Formació de mestres, donada la seva funció.

²Recull dels diaris de l'Escola d'Estiu de 1970, p. 35. En total són 11 diaris, dels quals el 8 i el 9 són repetits.

³Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 12 de juliol de 1978), p. 4.

⁴Íd., ib.

⁵Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 4 de juliol de 1979), p. 3.

⁶Íd., ib.

⁷Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 5 de juliol de 1976), p. 2.

S'han analitzat els problemes amb què es topava i s'ha vist que pesava força la rutina exercida pels diferents estaments i l'especial control que per part de l'Estat s'ha exercit sobre les escoles de formació del professorat.⁸

Vegem un altre comentari:

En les Escoles de Formació del Professorat es veu necessari fer un nou planteig de la metodologia a seguir, que constitueixi una alternativa a l'actual sistema de classes magistrals, passives i acadèmiques, allunyades de la realitat escolar on el futur mestre haurà de desenrotllar la seva activitat professional.⁹

Per solucionar aquestes mancances, alguns participants de l'Escola d'Estiu es reuneixen amb la finalitat de pensar en solucions que permetin millorar la situació en què es troben els docents. És per aquesta raó que apareixen notícies com les que transcrivim a continuació.

N'hi ha que ens donen a conèixer els temes i aspectes que es consideren indispensables i que cal tractar profundament. En posem tres exemples, el primer és el següent:

Els punts de discussió que es presenten durant aquests dies són:

- . Intent d'Escola Democràtica*
- . Bases per una nova metodologia en la formació dels mestres*
- . Alternativa al pla d'estudis actual*
- . Objectius en la formació dels mestres*

Tots ells els veiem molt interrelacionats en la configuració d'una alternativa global a l'actual formació de mestres.¹⁰

⁸*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 4 de juliol de 1975), p. 3.

⁹*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 7 de juliol de 1975), p. 2.

¹⁰*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 4 de juliol de 1975), p. 3.

El segon exemple és molt semblant, però ens mostra elements diferents:

El tema a treballar aquests dos dies ha estat el de l'alternativa al pla d'estudi.

Els aspectes a discutir eren:

- . *Selectivitat*
- . *Titulació única per a tots els ensenyants*
- . *Duració de 5 anys dels estudis*
- . *Cursos comuns i cursos d'especialització*
- . *Especialitats*
- . *Programació de totes les especialitats*
- . *Pla de pràctiques.*

Cada un dels grups ha treballat els diversos aspectes, però la discussió general de moment només s'ha centrat en la selectivitat.

Un cop més s'ha confirmat la unanimitat en contra de la selectivitat a l'entrada de l'Escola com a tota Facultat.¹¹

El tercer exemple ens enriqueix i amplia el llistat d'elements que es consideren motiu de reflexió i anàlisi per poder anar configurant les línies directrius que estan íntimament relacionades amb la formació dels mestres:

A l'Escola d'Estiu d'enguany creiem que s'ha d'avançar en la concreció de propostes per poder fer realitat els objectius i les funcions de les escoles de formació de professorat tal com es van plantejar l'any anterior.

---

¹¹*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 9 de juliol de 1975), p. 1.

Les discussions i posteriors propostes es buscaran en els punts següents:

1. *Intercanvi i discussió sobre l'experiència del pla professional del 1931 amb persones directament vinculades.*
2. *Criteris sobre el nivell mínim cultural i de coneixements a partir dels quals s'hauria d'iniciar la preparació professional pròpiament dita.*
3. *Presentació d'algunes experiències didàctiques. Intent d'elaboració d'una alternativa a les actuals "PRÀCTIQUES".*
4. *Formació Permanent.*
5. *Reflexió sobre experiències d'organització i gestió democràtica en els centres de formació de professorat d'EGB¹²*

Altres notícies mostren preocupació perquè els estudiants de magisteri rebin formació adequada a la tasca que més endavant hauran de realitzar:

En l'Escola Universitària de Formació del Professorat s'hauria de col·locar a l'alumne, futur mestre, en situació d'experimentar i viure l'organització que creiem que seria recomanable per a l'escola on treballarà com a futur professional.¹³

També es donen orientacions per tal de superar la pràctica portada a terme fins aleshores i poder marcar i delimitar les línies que configuraran la pedagogia que volen assolir:

A partir d'aquesta anàlisi s'han buscat les possibles vies per modificar les tradicionals relacions d'autoritarisme i el deslligam teoria-pràctica:

1. *Lligam teoria-pràctica: és essencial una anàlisi de la realitat escolar, tant en l'aspecte bagatge personal com en el dels models que caldria adquirir i es proposa l'experimentació continuada com a base d'un nou model metodològic.*

¹²*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 6 de juliol de 1976), p. 9.

¹³*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 7 de juliol de 1975), p. 2.

2. *Treball en grup: cal trencar amb l'esquema de classe tradicional, amb el planteig de la importància del treball en grup. Es proposa l'organització de grups autònoms de treball, que parteixin dels propis interessos del grup, recolzats i orientats pel professor en el seu nou paper de facilitador de les condicions de l'aprenentatge i de les relacions interindividuals.*

3. *Globalització: s'ha vist la necessitat d'establir un lligam entre les diferents matèries i els diferents departaments per tal de superar l'actual parcel·lació dels coneixements.*

4. *Qüestionament de les formes d'avaluació tradicionals: és indispensable qüestionar el sistema tradicional d'avaluacions en tant que és una mesura només dels coneixements acadèmics de l'alumnat i un control solament per part del professorat sense cap participació de l'alumnat.*

5. *Canvi de les relacions d'autoritarisme per unes de cooperació i participació, que impliquen una modificació de l'estructura en base de la institució.¹⁴*

Tal com hem dit, la formació que rep el futur mestre es considera deficient i això fa que es tracti de manera sistematitzada i seriosa un tema de gran interès: el pla d'estudis. El següent article ens permet adonar de l'anàlisi seriosa i acurada que realitzen, a més de les propostes que formulen:

1. *Hem continuat treballant el tema de l'alternativa de pla d'estudis de les escoles de formació del professorat. L'anàlisi s'ha realitzat des d'una doble perspectiva:*

. *El que creiem que hauria de ser un pla d'estudis científic i efectiu, a llarg termini*

. *Les opcions defensables a curt termini, donada l'actual situació política, econòmica i educativa.*

---

¹⁴Íd., ib.

a) *Pel que fa a duració dels estudis, defensem uns estudis de caràcter universitari (no amb l'ambigüitat de l'actual situació) amb una duració de cinc anys, amb titulació única per a tots els ensenyants, respectant les especialitzacions.*

b) *L'actual pla d'estudis, de tres anys de duració, defensa clarament la parcel·lació dels coneixements des del primer any en algunes normals (amb un curs comú a la menor part) i amb dos anys d'especialització, (ciències socials, ciències i filològiques). En una revisió de l'actual pla d'estudis el Ministeri sembla disposat a fer desaparèixer l'especialització de preescolar (que sols es porta a terme en algunes escoles universitàries en pla experimental) i a crear una nova especialitat, que seria la de primera etapa. Enfront de tot això, creiem que cal proposar que si la duració ha de ser tres anys, els dos primers cursos siguin de formació global i comuns a tots els mestres i que solament el darrer sigui d'especialització, per evitar la formació parcial i totalment insuficient dels professionals, que en la majoria de casos hauran d'atendre la primera etapa.*

Creiem totalment necessari la continuïtat de l'especialitat de preescolar, donat el caràcter urgent de la demanda i la importància fonamental d'aquesta etapa que el MEC no sembla disposat a incorporar amb caràcter pràctic i obligatori en el sistema escolar.

c) *Es veu molt important una alternativa a l'actual sistema de pràctiques. Per una banda, cal reflexionar sobre com aconseguir un lligam teoria-pràctica, de manera de no fer les matèries de forma teòrica i totalment deslligada de la realitat escolar, i per altra banda cal organitzar un sistema d'orientació doble, que lligui els continguts estudiats a l'escola universitària amb els impartits a l'escola d'EGB i que orientin l'alumne-mestre en la pràctica docent.*

Es veia important que en el cas de poder aconseguir els cinc anys de duració de la carrera, un d'ells, el quart, es destinés a pràctiques remunerades i el cinquè, a reflexió teòrica sobre aquesta pràctica.

2. *S'han analitzat també els objectius a tenir en compte en la formació del mestre, a partir de la funció social i tècnica que juga el mestre.*

Creiem que cal considerar:

a) *l'actitud entesa com l'orientació que pren el mestre en la seva pràctica docent. Seria fonamental una actitud científica, investigadora, i una actitud facilitadora dels aprenentatges.*

b) *els coneixements que cal adquirir per dur a terme la pràctica docent, serien coneixements de caràcter general a tots els ensenyants (de tipus pedagògic, psicològic i sociològic), de caràcter específic (en funció de l'especialització a realitzar per part dels ensenyants), i de caràcter metodològic (a nivell de metodologia científica).*

c) *tècniques instrumentals, indispensables per facilitar l'adquisició d'aquests coneixements per part dels alumnes (didàctiques, tècniques de grup, d'expressió, etc.).¹⁵*

3.2.1.2 IDEOLOGIA, HORARI, ÀREES I FORMACIÓ

Es comenten també aspectes específics i que tenen estreta relació amb els mestres com són la ideologia, l'horari, les àrees i la formació. L'any 1975 apareix un article que recull les reflexions que dos grups de treball van elaborar sobre aquests temes:

Després d'haver escoltat i comentat la ponència, dos dels grups han fet aquest esbós (queda per recollir, per manca de temps, l'opinió dels altres tres grups).

Ideologia

. Grup A - Col·laboració entre mestres, pares i ciutadans, però delimitació de camps: ideològic, pedagògic, econòmic.

L'escola ha de donar a conèixer la seva ideologia per tal que els pares puguin escollir l'escola dels seus fills.

Definició clara d'escola confessional o no confessional.

---

¹⁵*Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 11 de juliol de 1975), p. 2.*

Tendir a l'escola laica.

. *Grup B - Els mestres han de tenir una participació activa en la programació i lleis que facin referència a la pedagogia i a l'escola en general.*

Escola oberta laica.

Horari del mestre

. *Grup A - Vuit hores diàries; sis amb nens. Dissabtes al matí sense nens.*

. *Grup B - Sou digne per vuit hores, cinc hores amb nens. Sense treballar els dissabtes. Cada X anys, un any de reciclatge.*

Àrees

. *Grups A i B - El mestre ha de fer les àrees bàsiques (matemàtiques, llengua, c. interès).*

Les altres àrees, per mestres especialitzats.

Les altres àrees a càrrec d'organitzacions paraescolars.

Formació del mestre

Formació permanent i donada a comarques.

Queda pendent:

. *l'aportació de tres grups de treball*

. *la discussió comuna d'aquestes propostes.¹⁶*

---

¹⁶*Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 7 de juliol de 1975), p. 5-6.*

3.2.1.3 PAPER DEL MESTRE/A

Però malgrat que els mestres troben problemes, en situacions més o menys complicades i amb aspectes que cal superar, també és veritat que l'Escola d'Estiu considera el docent una figura molt important i clau en la renovació pedagògica que es vol assolir. És per aquest motiu que es diu:

Ara: la problemàtica de l'Escola porta, ineludiblement, a la problemàtica del mestre. En una Escola d'Estiu, cèl·lula de formació de mestres, aquest tema és cabdal. Més que mai, veiem el mestre com a protagonista de l'acció educadora en aquesta escola que anem perfilant. I això, a qualsevol nivell: a parvulari, a primària, a segon ensenyament.¹⁷

El mestre, a més de ser, tal com ens diuen en el paràgraf anterior, "protagonista de l'acció educadora", l'Escola d'Estiu també el considera una figura que directament o indirectament pot ajudar al canvi i a la millora de la societat; ens diuen això atès que parteixen de la idea que el docent és qui:

Hauria de procurar que el nen visqui, comenti, critiqui la seva pròpia realitat social que es va eixemplant amb l'edat. No que s'hi adapti completament.

El mestre, si bé no pot preveure la societat del demà, en general pot preveure en molts casos un canvi de classe social dels seus alumnes per a poder, en certa mesura, preparar-los-hi (nens en ambients rurals que aniran a parar ben probablement a la ciutat, obrers que esdevindran burgesos)...¹⁸

L'Escola d'Estiu creu que les influències que poden derivar de la tasca docent són de gran envergadura i importància. Per tant, donen un gran relleu al paper del mestre. Aquesta idea que acabem d'apuntar, ens la corroboren els dos articles següents. El primer ens diu:

Tot això pot aprendre's mitjançant la pràctica si va acompanyada d'una observació conscient de les diferències i les similituds. Però no hi ha dubte que si es

¹⁷Diari de l'Escola d'Estiu Alexandre Galí (Barcelona, 8 de juliol de 1969), p. 2.

¹⁸Diari de l'Escola d'Estiu Alexandre Galí (Barcelona, 12 de juliol de 1969), p. 3.

*disposa d'un mestre es pot avançar més i es poden obtenir resultats millors, donat que el mestre ens pot fer adonar de coses que altrament ens passarien per alt o que ens costaria molt més esforç de perfeccionar.*¹⁹

El segon, escrit sis anys després, ens indica que el "protagonisme" dels docents no només es limita a les quatre parets de l'aula sinó que va més enllà. Aquestes paraules ens ho confirmen: "Som conscients que els ensenyants no som els únics a fer sentir la nostra veu per una política d'educació, però també que no hi ha política d'educació si no es té en compte la nostra veu".²⁰ Aquestes mots que hem transcrit són escrits en majúscules, però unes ratlles més avall també es diu: "Ara és l'hora, mestres, que fem sentir la nostra veu i que vetllem perquè no es perdi entre els entrebancs d'aquells que sembla que no tinguin altre objectiu que posar bastons a les rodes. Amb molt d'esforç any darrere any hem anat omplint el carro de propostes de política educativa, cal empènyer perquè no s'encalli!".²¹

En aquesta mateixa línia de política educativa i confirmant que els docents hi poden fer molt, comptem amb l'aportació d'Ignasi Riera (professor del curs 5.313), el qual signa el següent article:

Sóc dels que prefereixo una Escola d'Estiu professionalitzada, més atenta al ritme dels cursos que no de les paradetes. Però alhora em preocuparia que la "despolitització" de l'escola arribés fins a desaprofitar aquesta extraordinària concentració de gent vinculada amb l'ensenyament, que és l'Escola d'Estiu, disposada, crec, a reclamar:

- *l'Estatut sense retalls*

- *l'acceleració dels traspassos de serveis a la Generalitat (especialment en matèria escolar)*

- *la catalanització efectiva de l'escola a tots els àmbits*

- *un Estatut dels treballadors digne (i no el que UCD proposa)*

¹⁹El full (Barcelona, 5 de juliol de 1972), p. 6.

²⁰Diari de l'Escola d'Estiu (Barcelona, 4 de juliol de 1978), p. 1.

²¹Íd., ib.

*Són, evidentment, objectius polítics. Dels quals, però, depèn el futur immediat del país, en general, i de l'escola catalana, en particular. ¿No creieu que la pressió massiva de milers de mestres (destinats, per ofici, a escampar allò que saben i defensen) constituiria una aportació sòlida de la 14a Escola d'Estiu a la normalització de Catalunya?*²²

3.2.1.4 SITUACIÓ ECONÒMICA I LEGAL

A partir de 1975 s'anuncien diversos actes que fins aleshores no havien aparegut i que tenen a veure, directament o indirectament, amb temes com la situació econòmica, legal o política. En citem alguns: "Els corrents sindicalistes actuals a Europa",²³ per Alfons Comín i Jesús Salvador; "Una experiència didàctica sobre la història del Moviment Obrer a Barcelona en un centre d'FP",²⁴ per un grup de professors d'FP; "Els Partits polítics de Catalunya, davant de l'Escola Pública";²⁵ "Problemes de l'esquerra a Europa",²⁶ per L. Althusser; "Comissió de Solidaritat de Catalunya i Associació ex-presos polítics";²⁷ "Taula rodona sobre la construcció del Sindicat de Treballadors";²⁸ "Conflicte dels funcionaris i la Gestió Municipal de Barcelona";²⁹ "Els partits polítics catalans davant la qüestió de l'Escola Pública";³⁰ "L'Estatut d'Autonomia, avui";³¹ per Josep Benet, Isidre Molas i Rafel Ribó; "Consell de Forces Polítics de Catalunya";³² "Pel·lícula sobre els objectors de consciència";³³ "Informació sobre el moviment i lluites dels mestres estatals",³⁴ a càrrec del Prof. Glayman de l'IREM (llengua francesa); "Comissió de Solidaritat de Catalunya i Associació d'ex-presos polítics";³⁵ "Los partidos políticos y la escuela";³⁶ "Repressió a

²²*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 5 de juliol de 1978), p. 2.

²³*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 7 de juliol de 1975), p. 9.

²⁴*Íd.*, ib.

²⁵*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 5 de juliol de 1976), p. 4.

²⁶*Íd.*, ib.

²⁷*Diari...*: op. cit., p. 5.

²⁸*Íd.*, ib.

²⁹*Íd.*, ib.

³⁰*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 6 de juliol de 1976), p. 10.

³¹*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 7 de juliol de 1976), p. 2.

³²*Íd.*, ib.

³³*Íd.*, ib.

³⁴*Íd.*, ib.

³⁵*Diari de l'Escola d'Estiu* (Barcelona, 9 de juliol de 1976), p. 2.